

**Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка**

Віолета Городиська

Е С Т Е Т О Т Е Р А П І Я

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Дрогобич – 2021

УДК 37.013.82:7

Г 70

Рекомендовано до друку вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка (протокол № 19 від 29. 12. 2020 р.)

Рецензенти:

Смеречак Л.І. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Івах С.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Городиська Віолета.

Г 70

Естетотерапія : методичні рекомендації до семінарських занять.
Віолета Городиська – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана
Франка, 2021. 58 с.

Запропоновані методичні рекомендації до семінарських занять відповідають робочій програмі навчальної дисципліни «Естетотерапія» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 01 «Освіта» спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Навчально-методичний посібник зорієнтований на ознайомлення студентів із сучасними методиками діагностування дітей дошкільного віку, спектром естетотерапевтичних технологій та вміння їх використовувати для реалізації сучасного виховання дошкільників. У ньому вміщено навчально-тематичний план курсу, запитання та завдання для самоконтролю, тестові завдання, список літератури, питання, винесені на екзамен.

Посібник буде корисним для студентів, які навчаються за спеціальністю «Дошкільна освіта», вихователів та методистів закладів дошкільної освіти.

© **Городиська В.В.**
© **Редакційно-видавничий відділ**
ДДПУ імені Івана Франка, 2021.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Теми семінарських занять.....	7
Методичні вказівки до проведення семінарських занять.....	8
Тема 1. Науково-педагогічні основи естетотерапії.....	8
Тема 2. Теорії естетотерапевтичних технологій.....	12
Тема 3. Напрями арт-терапії та їх лікувальний вплив.....	17
Тема 4. Арт-терапевтичні техніки у роботі з дошкільниками.....	26
Тема 5. Естетотерапія мистецькими засобами.....	32
Тема 6. Естетотерапія природними засобами.....	36
Тема 7. Естетотерапія ігровими засобами.....	41
Тема 8. Соціальні види естетотерапії.....	45
Список літератури.....	48
Тести.....	52
Питання на екзамен.....	55

П Е Р Е Д М О В А

Важливою складовою умовою сьогодення є процвітання суспільства, що можливе лише за наявності здорового соціуму, в якому буде розвиватися і формуватися дитина. До світу дитини-дошкільника має бути привернута особлива увага – забезпечення повноцінного здоров'яформувального середовища: а це – психічна стабільність, вдале педагогічне керівництво.

У сучасній дошкільній освіті на первинному рівні виникає потреба впровадження сучасних естетотерапевтичних технологій для вивчення та опанування майбутніми вихователями у ЗДО. Найбільш відомими є технології арт-терапії, фольклорної арт-терапії, природотерапії, ігротерапії та їх застосування у дошкільній, які ніби виникають самі собою, водночас супроводжують дошкільника, лікують його від низки соціальних проблем, ліквідують недоліки мовлення (почуття неповноцінності, скутості, відчуженості, відгородження у соціальних взаєминах тощо), соціалізують дитину.

Адже емоційно-чуттєва сфера дітей дошкільного віку сьогодні випереджує будь-які інші. Дошкільник нині потребує особливої уваги, турботи з боку як батьків, так і професійних педагогів, психологів тощо. Саме завдяки естетотерапевтичним технологіям та їхнім методикам забезпечується розумна, логічно впорядкована й достатньо ефективна робота всіх підрозділів закладу дошкільної освіти та поступово реалізуються завдання щодо становлення дошкільника з урахуванням успадкованого потенціалу дітей, рівня оснащення педагогічного процесу, підготовленості кадрів тощо. З огляду на це навчальна дисципліна «Естетотерапія» займає важливе місце у професійній підготовці майбутніх вихователів дошкільної освіти.

Зміст зазначеного навчального курсу доповнює та поглиблює знання студентів із предметів «Організація ігрової діяльності у дошкільному віці», «Сучасні технології дошкільного виховання», «Педагогічні технології», «Робота з дітьми з особливими потребами», «Методика фізичного виховання та валеологічної освіти дітей дошкільного віку» щодо організації керівництва у системі сучасної дошкільної освіти в Україні.

Метою навчального курсу «Естетотерапія» є забезпечення теоретичної та практичної підготовки студентів щодо створення атмосфери психологічного комфорту і комфортабельного поля педагогічної взаємодії педагога-вихователя і дітей в опануванні спектру інноваційних естетотерапевтичних технологій.

Ефективність курсу полягає у наданні студентам певного обсягу знань, умінь та навичок у галузі естетотерапевтичної педагогічної діяльності, спрямованої на усунення певного дискомфорту та зняття стресових ситуацій у дітей дошкільного віку, виконанні професійних обов'язків вихователя та методиста, пов'язаних з плануванням і організацією освітнього процесу у закладі дошкільної освіти.

Методичні рекомендації до проведення семінарських занять з дисципліни «Естетотерапія» у поєднанні з лекційними та семінарськими заняттями мають на меті допомогти студентам в ознайомленні з особливостями естетотерапевтичних технологій, їх практичній реалізації з дітьми дошкільного віку; критеріями відбору змісту естетотерапевтичних методик; з'ясувати особливості організації естетотерапевтичної педагогічної діяльності; сформувати уміння й навички творчого застосування естетотерапевтичних технологій у різних вікових групах ЗДО; ознайомити студентів із теорією та методикою проведення арт-терапії у ЗДО; дати уявлення про естетотерапію мистецькими, природними та ігровими засобами, методику їх проведення у практиці роботи ЗДО; визначити естетотерапевтичний педагогічний потенціал чинників соціалізації особистості; виробити уміння й навички співпраці з батьками вихованців, практичним психологом щодо використання естетотерапевтичних технологій у ЗДО¹.

Запропонований перелік запитань та завдань сприяє творчій навчальній діяльності студентів, формує уміння працювати з науково-методичною літературою, знаходити відповіді на запитання, плекає навички самостійного розв'язання завдань у майбутній діяльності вихователя дошкільної освіти, забезпечує підвищення рівня професійної підготовки.

¹Городиська В.В. Підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до впровадження сучасних естетотерапевтичних технологій. *Молодь і ринок* : щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич : ДДПУ ім. Івана Франка, 2019. № 8. С. 80–84.

Важливе місце у методичних рекомендаціях відводиться виконанню студентами практичних завдань щодо самостійної роботи, завдань для самоконтролю, які сприяють активізації їх розуміння, ґрунтовному вивченню та опануванню, застосуванню креативності на заняттях, поглибленому вивченню програмного матеріалу.

Для професійного становлення майбутнім вихователям пропонуються різновиди естетотерапевтичних технік, методик, завдань, розв'язання яких стимулює їх творчо-креативні функції, збагачує естетичні уявлення, розвиває інтелектуальний потенціал, розширює рамки пізнання, формує власне бачення щодо застосування естетотерапевтичних технік та методик, а відтак підвищує рівень професійної компетентності².

Пропонований посібник є частиною навчально-методичного супроводу процесу професійної підготовки майбутніх вихователів і має практичне спрямування, його матеріали з успіхом можуть бути використані у практичній діяльності вихователів закладів дошкільної освіти та стати в нагоді психологам сфери дошкільної освіти.

² Там само

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Науково-педагогічні основи естетотерапії

Теорії естетотерапевтичних технологій

Напрями арт-терапії та їх лікувальний вплив

Арт-терапевтичні техніки у роботі з дошкільниками

Естетотерапія мистецькими засобами

Естетотерапія природними засобами

Естетотерапія ігровими засобами

Соціальні види естетотерапії

Тема 1. НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ

План

1.1. Актуальність впровадження естетотерапії у корекційно-педагогічну діяльність ЗДО.

1.2. Об'єкт, предмет, мета та завдання естетотерапії.

1.3. Естетотерапія як педагогічна технологія: сучасна тенденція та перспективи розвитку.

1.4. Основні форми естетотерапевтичної роботи. Засоби та види естетотерапії.

Мета – з'ясувати актуальність впровадження естетотерапії у корекційно-педагогічну діяльність ЗДО; ознайомитися з метою, завданнями, формами, засобами і видами планування та організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Методичні вказівки до проведення семінарського заняття

Для розкриття *першого питання* плану проаналізуйте рекомендовану науково-методичну літературу і з'ясуйте виникнення естетотерапії як науки, сутність понять «естетичне», «терапія», «естетотерапія», а також актуальність впровадження естетотерапії у корекційно-педагогічну діяльність ЗДО тощо.

Естетотерапія виникла шляхом поєднання мистецтва і науки й увібрала в себе досягнення медицини, педагогіки, культурології, соціології та інших дисциплін [5].

Естетотерапія – інтегроване психолого-педагогічне поняття і має поділ на два окремішні терміни: «естетичне» (від. грецьк. *aisthetikos* – чуттєвий) і «терапія» (від. грецьк. *theraptia* – лікування) [5].

Естетотерапія – це своєрідне педагогічне лікування дитячої душі через систему впливу вихователя на сферу її почуттів. Для педагогів це лікування відбувається ще й різноманітними засобами впливу на емоційну чуттєву сферу дітей шляхом гри, спілкування, мистецтва, ознайомлення з природою, рухливості, фольклору тощо.

Естетотерапія сьогодні найкраще підходить для виховання дітей через вплив на їх емоційний стан, а також розв'язує низку педагогічних завдань щодо збереження здоров'я та творчого розвитку особистості [5].

Необхідність впровадження естетотерапії у корекційно-педагогічну діяльність сучасних ЗДО зумовлена такими чинниками:

1) відсутністю інноваційних педагогічних технологій з конкретним подоланням порушень чи вад дитини. Загалом у ЗДО діяльність педагога спрямована цільово на групу дітей, на наслідування дій вихователя;

2) необхідністю впровадження у педагогічний процес корекційної діяльності педагога і дітей з метою подолання емоційної нестабільності та різних вад у їхньому розвитку [5].

Працюючи над розкриттям *другого питання*, на основі опрацювання рекомендованих літературних джерел визначте об'єкт, предмет, мету та завдання естетотерапії. Також зосередьте увагу на визначенні закономірностей естетотерапії у закладі дошкільної освіти.

Об'єктом естетотерапії як науки є особистість дошкільника з певними проблемами у розвитку (фізичними, психологічними, соціальними).

Предмет естетотерапії – порушення психоемоційної, соціальної сфери, долання певних вад в особистості дитини.

Мета естетотерапії – ознайомити студентів зі спектром естетотерапевтичних технологій, прищепити знання, уміння та навички щодо їх опанування та практичного застосування, навчити використовувати відповідну технологію до потреб дитини.

Реалізація означеної мети передбачає розв'язання численних *завдань*, основними з яких є:

- ознайомити студентів з естетотерапією як наукою, її засобами та видами;
- розкрити закономірності, мету, завдання, зміст та специфіку організаційних форм, методів і засобів естетотерапевтичного процесу;
- висвітлити особливості естетотерапевтичної роботи з дітьми дошкільного віку;
- проаналізувати критерії відбору змісту естетотерапевтичних методик;
- з'ясувати особливості організації естетотерапевтичної педагогічної діяльності;
- сформулювати уміння й навички творчого застосування естетотерапевтичних технологій у різних вікових групах ЗДО;
- ознайомити студентів із теорією та методикою проведення арт-терапії у ЗДО;
- дати уявлення про естетотерапію мистецькими, природними та ігровими засобами, методикою їх проведення у практиці роботи ЗДО;
- визначити естетотерапевтичний педагогічний потенціал чинників соціалізації особистості;
- виробити уміння й навички співпраці з батьками вихованців, практичним психологом щодо використання естетотерапевтичних технологій у ЗДО [1, с. 81–82].

Третє питання плану потребує характеристики естетотерапії як сучасної новітньої педагогічної технології, розкриття різноманітних естетотерапевтичних технологій, закладених у її змісті, запровадження якої створить цілющий вплив позитивних емоційних переживань на дитячу

свідомість. Майбутнім педагогам-вихователям слід довести необхідність естетотерапії як науки та охарактеризувати сучасні тенденції і перспективи розвитку, розкрити переваги та недоліки щодо забезпечення освітнього процесу в сучасному закладі дошкільної освіти.

Щодо характеристики *четвертого питання*, то слід виокремити основні форми естетотерапевтичної роботи. Науковці виокремлюють дві основні *форми естетотерапевтичної роботи* – *індивідуальну та групову* [1, с. 83].

Спостереження за сприйняттям освітнього матеріалу дітьми, їх поведінковими зрушеннями дають підстави вихователю робити певні висновки щодо відхилень у повноцінному розвитку або його корекції. Тому перед вихователями постає питання підбору однієї із сучасних естетотерапевтичних технологій для їх подолання та усунення. Застосування групових форм передбачає організацію занять з дітьми, в котрих виникають труднощі із адаптаційним періодом, індивідуальні ж встановлює вихователь щодо усунення якихось уже наявних у дитини особистісних проблем.

Слід зосередити увагу на виокремленні засобів та видів естетотерапії. Основними *засобами естетотерапії* у сучасних ЗДО є: природа, гра, казка, мистецтво, спілкування, сміх, сльози, спорт, праця, комп'ютер тощо [4, с. 28].

Науковці виділяють численні *види естетотерапії*, серед яких – арт-терапія, казкотерапія, бібліотерапія, музикотерапія (вокалотерапія), імаготерапія (образотерапія), лялькотерапія, фототерапія, мульттерапія, маскотерапія, анімалотерапія, кольоротерапія, сміхотерапія, кінезітерапія, аромотерапія, піскова терапія, ігрова терапія, хобі-терапія, трудотерапія, сльозотерапія [4, с. 28].

Питання для самостійного опрацювання

1. На основі рекомендованої науково-методичної літератури обґрунтуйте різні наукові підходи до тлумачення понять «естетичне», «терапія», «естетотерапія».

2. Обґрунтуйте основні завдання та мету естетотерапії. З'ясуйте закономірності та розкрийте зміст організаційних форм, методів і засобів естетотерапевтичного процесу з дітьми. Обґрунтуйте особливості естетотерапевтичної роботи та їх видів з дітьми дошкільного віку.

3. Здійсніть порівняльний аналіз вітчизняних та зарубіжних естетотерапевтичних технологій у закладах дошкільної освіти.

4. Висвітліть та доведіть один із найважливіших видів естетотерапевтичної діяльності сучасного педагога ЗДО.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення естетотерапії, поясніть актуальність впровадження курсу естетотерапії у корекційно-педагогічну діяльність закладу дошкільної освіти та в роботу майбутнього педагога-дошкільника.
2. Обґрунтуйте сутність естетизації педагогічного процесу. Визначте об'єкт, предмет, мету та завдання естетотерапії.
3. Визначте естетотерапію як педагогічну технологію, охарактеризуйте сучасні тенденції та перспективи розвитку.
4. Назвіть основні форми, засоби та види естетотерапії. Поясніть принцип виокремлення видів естетотерапії серед естетотерапевтичних технологій.

Література

Базова:

1. Городиська В.В. Підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до впровадження сучасних естетотерапевтичних технологій. *Молодь і ринок* : щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич : ДДПУ ім. Івана Франка, 2019. № 8. С. 80-84.
2. Рибчинська О. Особливі діти – особливі умови. *Дошкільне виховання*. 2010. № 3. С. 28–29.
3. Рубан Н. Здоров'ятворчі та здоров'язбережувальні технології. *Палітра педагога*. 2010. № 2. С. 12–17.
4. Федій О.А. Запровадження естетотерапії у професійну діяльність педагогів. *Постметодика*. 2011. № 3(100). С. 28–31.
5. Федій О.А. Естетотерапія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 256 с.

Допоміжна:

1. Малашевська І., Недериця С. Музико-терапевтичні заняття : поєднуємо приємне з корисним. *Практичний психолог. Дитячий садок*. 2018. № 2. С. 36–39.
2. Маргулян І. Казкотерапія для малят. *Психолог*. 2007. № 28. С. 23–24.
3. Немцева С. Арт-терапія – розвага та розвиток. *Практичний психолог. Дитячий садок*. 2018. № 2. С. 31–35.
4. Пасічніченко А.В., Мазур Н.В. Засоби корекції дисгармонійного розвитку особистості дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. Полтава, 2008. 106 с.

Тема 2. ТЕОРІЇ ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

План

1.1. Сутність та зміст естетотерапевтичних технологій.

1.2. Арт-терапія як складова естетотерапії. Сутність поняття «арт-терапія». Мета та завдання арт-терапії.

1.3. Види, форми і методи арт-терапії у роботі з дітьми закладу дошкільної освіти.

1.4. Ознайомлення з арт-терапевтичними методиками діагностування дітей дошкільного віку. Використання проєктивних методик з дошкільниками.

Мета – ознайомитись із сутністю та змістом естетотерапевтичних технологій; охарактеризувати арт-терапію як складову естетотерапії, визначити сутність поняття «арт-терапія», з'ясувати мету та завдання арт-терапії; висвітлити види, форми і методи арт-терапії у роботі з дітьми закладу дошкільної освіти; ознайомити з арт-терапевтичними методиками діагностування дітей дошкільного віку.

Методичні вказівки до проведення семінарського заняття

Для розкриття *першого питання* слід ознайомити студентів із сутністю та змістом естетотерапевтичних технологій. Сутність естетотерапевтичної технології полягає у тому, щоб долати різного роду негативні прояви у дітей з найменшого віку. Їхній спектр достатньо широкий: емоційне неблагополуччя, брак емоційно-позитивного стилю життєдіяльності дитини, хвилювання, страх, замкнутість та агресивність – ці прояви з'являються у дітей за браком елементарних спеціалізованих знань, умінь та навичок щодо їх корекції, коригування як з боку батьків, так і педагогів, водночас з часом переростають в негативні риси і стають частиною характеру особистості дитини. Тому такі прояви сьогодні активно прогресують у дітей дошкільного віку й навіть перевалюють та потребують відповідних заходів, корекційних занять. За відсутності систематичної роботи з боку педагогів-дошкільників здійснюються відхилення у розвитку дітей та порушення до соціальних контактів з ними.

Вище зазначені аргументи підтверджують нам актуальність і необхідність надання не лише психологічної допомоги дітям з боку психологів, а й лікувально-педагогічної з боку педагогів.

Необхідність естетотерапії, як науки, її видів, ефективність проведення педагогічного лікування дітей із проблемами соціалізації є сьогодні затребуваною і актуальною проблемою.

Зміст естетотерапевтичних технологій висвітлюється у його основних формах та засобах. Особливого значення в освітньому процесі з дітьми дошкільного віку набуває така естетотерапевтична технологія як **гра**. До естетотерапевтичних технологій **ігровими засобами** відносяться: *ігрова терапія, хореотерапія та формокорекційна ритмопластика*.

Відомо, що саме на ігровій діяльності дітей побудована більшість естетотерапевтичних методик [4, с. 21].

У процесі організації естетотерапевтичного впливу на дитину педагог може проводити:

- незалежні й окремі заняття з естетотерапії;
- запроваджувати ті чи інші естетотерапевтичні технології на індивідуальних чи групових формах роботи;
- розробляти власні проєкти з використання величезного потенціалу існуючих естетотерапевтичних методик роботи з дітьми, спираючись на теоретичний і практичний матеріал з численних видів естетотерапевтичних технік [4, с. 21].

В освітній сфері сьогодення широкого розповсюдження набув ще один засіб естетотерапії – **природа**. До естетотерапевтичних технологій **природними засобами** відносяться: *водна терапія; аеротерапія; пісочна терапія; літотерапія; ландшафтотерапія; анімалотерапія; дельфінотерапія; іпотерапія; дендротерапія; смакотерапія; ароматерапія; квіткотерапія* тощо [4, с. 24].

Найбільш ефективним і водночас найдоступнішим засобом впливу на особистість дитини у закладах дошкільної освіти відіграє **мистецтво**. До естетотерапевтичних технологій **мистецькими засобами** відносяться: *арт-терапія: фольклорна арт-терапія, бібліотерапія, музикотерапія, піснетерапія, казкотерапія, лялькотерапія, фототерапія, кінотерапія, мульттерапія, імаготерапія (образотерапія), маскотерапія*. Охарактеризуйте детальніше кожен із естетотерапевтичних технік та доведіть їх значущість для виховної роботи у ЗДО.

У *другому питанні* слід наголосити на сутності та важливості однієї із найбільш поширеної естетотерапевтичної технології – арт-терапії.

Арт-терапія – терапія мистецтвом, лікування книгою, музикою, казкою, лялькою, фотографією, мультфільмами, театралізацією. Ці технології передбачають не лише вплив на душу дитини, а й здійснюють релаксацію, піднімають настрій.

Слід охарактеризувати технологію «арт-терапія» як спеціалізовану форму педагогічної терапії, засновану на мистецтві, образотворчій і творчій діяльності. Адже арт-терапію проводять професійні педагоги, вихователі з метою всебічного розвитку дітей дошкільного віку і передбачають лікувальні цілі.

Дослідження науковців свідчать про високу ефективність застосування мистецьких технологій щодо додання будь-яких труднощів у розвитку дітей. Мистецтво та його види дає можливість на проникливу гру з почуттями, емоціями, душевним станом у доданні різних психологічних травм. Будь-яка мистецька технологія розслабляє дитину, знімає стрес, тривогу, знижує агресію, вводить у стан спокою, створює душевний захист. Дошкільник починає гармонізувати із собою і зовнішнім світом.

Метою застосування арт-терапії в дошкільній освіті є:

– збереження або відновлення здоров'я дітей та їх адаптація до умов дошкільної установи (А. Копитін);

– створення умов для виходу агресії та негативу шляхом залучення дошкільників до малюнків, картин, де можна їх розмалювати, порізати, подерти, одним словом, «випустити пар», позбутися відчуття тривоги;

– здійснення лікування дітей, котрим важко висловлюватися вербально, а за допомогою іграшок легше виплеснути свої переживання чи розв'язати конфлікти;

– отримання даних для подальшого опрацювання і проведення діагностичних висновків. Опрацьовані матеріали, продукти художньої творчості дають підстави визначати емоційний і душевний стан дитини;

– підвищення самооцінки.

Основна мета використання арт-терапії у роботі вихователя – розвиток особистості дитини через самовідкриття, самотворення, самореалізацію, самовдосконалення до гармонії із світом і самим собою.

Основні завдання арт-терапії: діагностика, лікування, психокорекція, реабілітація, зцілення, психопрофілактика.

Третє питання почніть розглядати, склавши перелік усіх видів, форм і методів арт-терапії у роботі з дітьми закладу дошкільної освіти. До основних мистецьких видів арт-терапії належать: казкотерапія, образотерапія (живопис, графіка, скульптура, різьба, інсталяція, вироби з тканини і шкіри тощо), лялькотерапія, бібліотерапія (робота з літературою), музикотерапія, танцювально-рухова терапія, пісочна терапія, драмотерапія, кінотерапія та ін. Відповідно до умов часу та освітніх вимог виникають чергові види арт-терапії. Як помічаємо сьогодні цей спектр суттєво оновлюється і поповнюється різними видами арт-терапії.

До основних форм арт-терапії належать: групова; індивідуальна; сімейна.

Основними методами арт-терапії виступають: мандала, колаж, монотипія, герб, а також малювання на креативній дошці, на настільних

мольбертах з оргскла, ліплення на оргсклі, піскова анімація, піскова аплікація, малювання ігор-казок на піску, сніготерапія, музикотерапія.

Розглядаючи *четверте питання*, укладіть перелік арт-терапевтичних методик діагностування дітей дошкільного віку та охарактеризуйте декілька з них відповідно до обраної естетотерапевтичної технології. Зосередьте увагу на класифікації проєктивних методик за Л. Франклом, а саме проаналізуйте: конститутивні, конструктивні, катартичні, рефрактивні, експресивні, імпресивні, адитивні та ін. Назвіть комплекс проєктивних графічних методик та одну із них детально охарактеризуйте.

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Ознайомтеся з комплексом естетотерапевтичних технологій для дошкільників, охарактеризуйте змістові аспекти, з'ясуйте їх сутність та важливість для дітей дошкільного віку.

2. Обґрунтуйте одну із найважливіших і найбільш поширених складових естетотерапії «арт-терапію». Висвітліть її завдання та перспективи щодо особистісного розвитку дошкільників.

3. Охарактеризуйте основні види, форми і методи арт-терапії у роботі з дітьми дошкільного віку.

Розробіть індивідуальні завдання реферативного характеру за такими темами:

- арт-терапія з сім'ями «групи ризику»;
- розвиток дітей зі спеціальними здібностями засобами мистецтва;
- арт-терапія та проєктивний малюнок: порівняльна характеристика;
- арт-терапія та навчання малюванню: порівняльна характеристика;
- границі арт-терапевтичної діагностики;
- оцінка діагностичних параметрів в арт-терапії;
- значення символів в арт-терапії;
- символіка кольорів в арт-терапії.

4. Проведіть психо-діагностичне обстеження дітей дошкільного віку за допомогою однієї з проєктивних методик:

- «Моя сім'я»
- «Дім. Дерево. Людина»
- «Неіснуюча тварина»
- «Малюнок дерева»
- «Людина під дощем»
- «Палітра почуттів»
- «Автопортрет»
- «Малюнок школи»
- «Кактус» (М.А. Панфілова).

Розробіть зміст і структуру арт-терапевтичного заняття на вільну тему.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте сутність та зміст естетотерапевтичних технологій.
2. Розкрийте складову естетотерапії – арт-терапію, назвіть її мету та завдання.
3. Висвітліть види, форми і методи арт-терапії у роботі з дітьми закладу дошкільної освіти.
4. Виокремте основні арт-терапевтичні методики діагностування дітей дошкільного віку. Назвіть проєктивні методики з дошкільниками. Охарактеризуйте одну з них.

Література

Базова:

1. Калмикова Л.О. Розвиток мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку : діагностико-розвивальна програма : [Монографія]. Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД», 2010. 212 с.
2. Ленів З.П. Діагностика усного мовлення старших дошкільників засобами арт-терапії : навч.-метод. посіб. Київ : Спадщина, 2011. 64 с.
3. Пасічніченко А.В., Мазур Н.В. Засоби корекції дисгармонійного розвитку особистості дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. Полтава, 2008. 106 с.
4. Федій О.А. Естетотерапія : навч. пос. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 256 с.

Додаткова:

1. Власюк М. Арт-терапія : лікування мистецтвом. *Відкритий урок* : розробки, технології, досвід. 2008. №7/8. с. 90.
2. Вознесенська О. Особливості арт-терапії як методу. *Психолог. Шкільний світ*. 2005. № 39. С.5–8.
3. Вознесенська О., Сидоркіна М. Арт-терапевтична майстерність : радість й розвиток для всієї сім'ї. *Психолог. Шкільний світ*. 2008. № 1. С. 24–26.
4. Галамейко Н. Мелодія душі : арт-терапевтичний клуб для педагогів ДНЗ. *Психолог дошкілля*. 2014. №2. С. 18–21.
5. Галіцина Л. Методика “Витинанка “Дерево” : відчуй силу роду : [арт-терапія]. *Психолог. Шкільний світ*. 2011. № 32. С. 25–29.
6. Куртішова І. Арт-терапія для дітей : майстер-клас для педагогів. *Психолог дошкілля*. 2015. № 7. С. 24–26.
7. Підлипна Л.В. Психотерапія мистецтвом : програма з основ арт-терапії. *Психологічна газета*. 2008. №5. С. 10–32.; №6. С. 3–15.
8. Стреж Л. Техніка мандала : [техніка з трансперсонального напрямку арт-терапії]. *Психолог дошкілля*. 2013. № 1. С. 18–21.
9. Шестопалова О.П. Художня творчість та арт-терапія в роботі експериментального навчального закладу. *Світ виховання*. 2010. №1. С. 10–16.
10. Животенко Л. Я – скарб : авторська арт-терапевтична методика. *Психолог дошкілля*. 2016. № 1. С. 28–30.

Тема 3. НАПРЯМИ АРТ-ТЕРАПІЇ ТА ЇХ ЛІКУВАЛЬНИЙ ВПЛИВ

План

1.1. Основні напрями арт-терапії: виховання фольклорною арт-терапією, бібліотерапією, музикотерапією, піснетерапією. Креативний розвиток дошкільників казкотерапією та лялькотерапією.

1.2. Основи бібліотерапевтичної діяльності.

1.3. Музикотерапія та її лікувально-педагогічні можливості. Використання вокалотерапії у музичному розвитку дітей.

1.4. Структура корекційно-розвиваючого казкотерапевтичного заняття. Принципи створення терапевтичної казки чи історії. Види роботи з казкою.

1.5. Використання лялькотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку.

Мета – ознайомити з основними напрямками арт-терапії, висвітлити різні види естетотерапевтичної діяльності педагога: бібліотерапію, музикотерапію та ін.; охарактеризувати структуру корекційно-розвиваючого казкотерапевтичного заняття, висвітлити основи лялькотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку.

Методичні вказівки до проведення семінарського заняття

Розкриваючи *перше питання* плану, проаналізуйте основні напрями арт-терапії: виховання фольклорною арт-терапією, бібліотерапією, музикотерапією, піснетерапією. Креативний розвиток дошкільників казкотерапією та лялькотерапією. Визначте та охарактеризуйте їх складові в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Фольклорна арт-терапія – це мистецький системний вплив на дошкільника на основі всіх елементів фольклору (музики, танцю, вокалу, драми, текстів пісень, кольорів, малюнків, костюмів) тощо [1, с. 141].

Завдяки їй вихователь має можливість ґрунтовно розкрити інтелектуальний, творчий, художній, музичний, образотворчий, драматичний потенціал дошкільника, виявити індивідуальні особливості та якості кожної дитини [1, с. 141].

Бібліотерапія – це лікування книгою, дитячою літературою, виховна методика, яка має спектр арт-терапевтичних напрямів діяльності: казкотерапія, ігротерапія та ін. Змістова канва вдало підібраних книг є профілактичним і терапевтичним впливом на дітей, стимулятором у них позитивних і погашення негативних настроїв.

Музикотерапія – це своєрідне лікування за допомогою музичного фону та наповнення світу дитини музикою: інструментальною і виконавською.

До інструментальної належить слухання музики, а до виконавської – гра на інструменті, спів, «мурликання» під музику, своєрідне музикування. Під час слухання відповідних музичних творів вихователь може корегувати діяльність дитини і навіть медитувати разом з дітьми. І ця, на перший погляд, *пасивна* робота з боку вихователя позитивно впливає на самопочуття дитини, її здоров'я та внутрішній спокій. В *активній* формі роботи з музикотерапії дитина приймає участь у виконанні пісень, долучається до танцювальних рухів, що розвиває її голосовий апарат, зв'язки, формується не лише легенева система, а й відбувається внутрішнє очищення від негативу.

Неабияке значення на розвиток дошкільника має вокалотерапія.

Вокалізування, спів пісень, фрагментів музичних творів, театралізація під музичний супровід, декорації слугують естетотерапевтичним впливом на дітей. Основні види творчої діяльності дітей: музичні-ігри драматизації, гра на музичних інструментах, спів, складання віршів, образотворча діяльність тощо [1, с. 140]. Тому доведіть, як і якими засобами музичної виразності впливають такі види мистецтва як музика та вокал на дітей?

Казкотерапія – це система передачі життєвого досвіду, розвитку соціальної чутливості, інтуїції та творчих здібностей [4].

Казкотерапія є ефективним інструментом, що сприяє корекції поведінки дитини, навчає життєвої мудрості, дає пояснення моральним сентенціям, прищеплює суспільні цінності та розкриває творчий та особистісний потенціал [7].

Розрізняють такі види казок як художні, дидактичні, психологічні, корекційні або психокорекційні, терапевтичні або ж психотерапевтичні, медитативні, а також авторські, народні, групові.

Увиразнюють такі 4 принципи казкотерапії:

– по-перше, вміння донести важливість та цінність змісту казки у доступній для дитячого розуміння формі;

– по-друге, навчити дитину змінювати свої погляди до позитивних зрушень, вселяти віру в себе;

– по-третє, розвивати уявлення дитини про світ та взаємини у ньому за допомогою нових вражень, уявлень та відчуттів;

– по-четверте, впливати на психіку дитини, виховувати добрі навички та адаптувати її до соціальної реальності.

Виокремлюють такі функції казкотерапії: діагностична, прогностична, виховуюча, коригувальна.

Основним завданням казкотерапії з дошкільниками є збагачення їх життєво необхідними цінностями (Добра, Любові, Краси, Ввічливості, Взаємодопомоги, Людяності, Терпимості), розуміння сутності змісту казок, вміння приймати правильні рішення та здійснювати вибір позитивних героїв для наслідування.

Лялькотерапію науковці відносять або до арт-терапії, або ж до ігротерапії. Можливо це пов'язано з типом ляльок: якщо використовуються вже готові ляльки, йдеться про ігротерапію, якщо ж ляльки виготовляються дітьми, то логічно говорити про арт-терапію.

У лялькотерапії використовуються такі види ляльок як мотузкові ляльки, пальчикові ляльки, ляльки-маріонетки, тіньові, площинні, рукавичні, об'ємні ляльки та ін.

Виділяють такі функції ляльки: розважальна, естетична, освітня, корекційна, психотерапевтична [2, с. 15].

Завданнями лялькотерапії є комунікація, релаксація, виховання, розвиток, навчання [2, с. 20].

У *другому питанні* основну увагу зосередьте на обґрунтуванні бібліотерапевтичної діяльності з дітьми дошкільного віку. Найнеобхіднішою функцією бібліотерапії є виховна, розвиваюча або ще її трактують як гуманістична, яка реалізується у бібліотеках, закладах дошкільної освіти, виховних закладах, інтернатах, школах, де їх учасники не потребують спеціального лікування.

Сьогодні одним із найважливіших завдань ЗДО є відповідне наповнення й комплектування бібліотечного фонду художньою (пізнавальними і розвиваючими книгами, казками, дитячими віршами і оповіданнями) та навчальною, науково-методичною, фаховою літературою. Основним завданням вихователів щодо використання арт-терапевтичної технології «бібліотерапії» – за допомогою творів розкрити перед дітьми незвіданий багатогранний світ, допомогти пізнати дорогу правди, любові, добра, людяності, щирості на противагу брехні, ненависті, зла, ницості, скупості тощо.

Найефективніший розвиток бібліотерапії припадає на казко- та ігротерапевтичну діяльність. Одним із найбільш вживаних видів бібліотерапії є казкотерапія, а це терапія середовищем, особливою казковою атмосферою, яка допомагає кожній дитині розкрити свої потенційні якості, реалізувати здібності, вибрати той вид діяльності, який її найбільше цікавить [9]. Сучасні дошкільники особливо потребують лікування казкою, її глибоким змістом, від якої отримують заспокоєння, втіху, радість, пораду, допомогу. Тому значимість бібліотерапевтичного ефекту художньої літератури у сучасних умовах неабияка.

Наступною і не менш важливою є ігротерапевтична діяльність, яка є природним засобом для дитини – це маніпуляції з ігровими предметами, самостійна ініційована гра тощо. За допомогою ігрової терапії дошкільник засвоює правила життя, взаємовідносини з іншими, долучається до світу дорослих, їх цінностей.

Третє питання передбачає висвітлення музикотерапії та її лікувально-педагогічних можливостей. Окремо зупиніться на використанні вокалотерапії у музичному розвитку дітей.

Музикотерапія у сучасних закладах дошкільної освіти може використовуватися як основний та допоміжний засоби. Основний засіб використання музикотерапії здійснюється безпосередньо на музичних заняттях, а допоміжний – на заняттях художньо-естетичного циклу загалом. Також допоміжний засіб є допомогою від емоційний потрясінь, «розрядкою» у вільні від занять години.

Дослідники розрізняють дві форми музикотерапії: активну та пасивну (рецептивну). До активної відносять вокало- та інструментальну терапію, а до пасивної – слухання музики, релаксацію.

Вокалотерапія (спів) – це вид виконавського мистецтва, у процесі якого здійснюється поступовий розвиток дитячих голосів, активно сприяючи музично-пізнавальній діяльності, емоційній чуйності, музичному слуху, вокально-хоровим навичкам дітей. Дитина, виконуючи пісню, розкриває душу, вкладає своє розуміння у її зміст, і, таким чином, впливає на інших, викликаючи захоплення, здивування. Виконання пісні дозволяє не лише виразити свої почуття, але й викликати в інших розуміння і співчуття. Вже у ранньому віці діти реагують на інтонації пісні, ще не розуміючи її змісту [8, с. 115].

Вокалотерапія вміщує дві складові: музику і мову, що створює особливе музичне звучання. Найкращим психотерапевтичним ефектом є поєднання музики з мовою, рухом, художньо-естетичною діяльністю [8, с. 115].

Вокалотерапією можна не лише виробляти голос, а й розвивати функції дихання, лікувати бронхолегеневі захворювання, дозувати або посилювати навантаження на голосовий апарат, що безпосередньо оздоровлює, піднімає дух, окрилює, забезпечує оптимізмом, насичує позитивною енергетикою.

Вокалотерапія (за допомогою виконання пісень різного характеру) більшою мірою спрямована на вироблення психологічної стійкості, формування оптимістичного настрою, розслаблення і заспокоєння дітей [8, с. 116]. Саме виконання пісні викликає піднесений емоційний стан, створює естетичне переживання і підсвідомо впливає на психологічний стан дитини. Процес проспівування пісень спонукає до нейтралізації негативних відчуттів і заспокоєння.

Для висвітлення *четвертого питання* опрацюйте структуру корекційно-розвиваючого казкотерапевтичного заняття. Назвіть принципи створення терапевтичної казки та види роботи з нею.

Структура корекційно-розвиваючого казкотерапевтичного заняття:

- 1) ритуал входження у казку;
- 2) повторення минулої казки, згадування досвіду, який набули;
- 3) повідомлення нової казки, розповідь;
- 4) закріплення (придбання нового досвіду, нових якостей особистості);
- 5) інтеграція (вміння пов'язати новий досвід з реальним життям);
- 6) резюмування (узагальнення отриманого досвіду, сполучення його з уявним) [10].

Провідними принципами казкотерапії є створення можливостей, побудованих на цінностях життя, вміння шукати життєві історії, розуміти їх, знаходити шляхи розв'язання, розуміння причин та наслідків, пізнання різних стилів життя людей, тварин, світу власних емоцій та переживань, внутрішнє відчуття світу та гармонії, творчий підхід до казки.

Казкотерапевт виділяє такі різновиди казок для дошкільників:

– **народні**, в яких побутує простота викладу, легкість сприйняття, доступність. Яскраві приклади висвітлюються у таких казках: «Курочка Ряба», «Ріпка», «Гуси-Лебеді» та інші;

– **авторські**: вони навчають дітей розрізняти реальні події від вигаданих, передбачають поділ на позитивних і негативних героїв, мають присутні приклади для наслідування. Найбільш популярні автори: Ханс Крістіан Андерсон, Шарль Перо;

– **психотерапевтичні** – це лікувальні казки, їх метою є щасливий позитивний кінець, що сприяє фомуванню здорового мислення та особистісного росту дошкільників;

– **дидактичні** передбачають навчальне змістове наповнення, характеризуються певною символікою: буквами, цифрами, що оживають;

– **психокорекційні** використовують для корекції негативних рис характеру чи поведінки у дітей;

– **медитативні** – компромісні казки, передбачають позитивне змістове наповнення;

– **діагностичні** дають можливість визначати наявні проблеми чи певні відхилення від норми у поведінці чи діяльності дитини [5].

У *п'ятому питанні* висвітліть мету естетотерапевтичної технології «лялькотерапії» та запропонуйте один із її видів для використання у роботі з дітьми середнього та старшого дошкільного віку.

Мета лялькотерапії – допомогти ліквідувати болісні переживання, внутрішні хвилювання, загартувати психічне здоров'я, полегшити адаптацію, вплинути на підсвідомість, розв'язати конфлікти в умовах колективної творчої діяльності.

Лялькотерапія використовується у роботі з дітьми і заснована на ідентифікації з образом улюбленого героя (казки, мультфільму, іграшки).

Технологія проведення лялькотерапії полягає в тому, що з дорогим для дитини персонажем розігрується історія, пов'язана з травмуючою її ситуацією [6, с. 27].

Для проведення лялькотерапії вихователі у ЗДО застосовують різноманітні *види ляльок*: бі-ба-бо, пальчикові, тіньові, мотузкові, площинні, ляльки-костюми, ляльки-маріонетки, ляльки-рукавички.

Можливості лялькотерапії дозволяють розв'язати різні важливі *корекційні завдання*, наприклад, розширення світобачення дитини, досягнення емоційної стресостійкості і саморегуляції, корекція взаємин у системі «дитина – батьки».

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Розкрийте сутність технології використання казкотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку. Схарактеризуйте методику роботи з казками Т. Зінкевич-Євстігнеєвої.

2. Розкрийте естетотерапевтичний потенціал музичного мистецтва. Охарактеризуйте технологію С. Нечай щодо аудіального розвитку дошкільнят засобами музики.

3. Розкрийте елементи вокалотерапії в музичному розвитку дошкільників.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Визначте основні напрями арт-терапії.

2. Виокремте бібліотерапевтичну діяльність педагога, з'ясуйте її сутність для дітей дошкільного віку.

3. Обґрунтуйте важливість музикотерапії для дошкільників. Назвіть її лікувально-педагогічні можливості. Визначте переваги та недоліки технології вокалотерапії з дітьми дошкільного віку.

4. Висвітліть види та принципи створення казок. Назвіть перелік казок терапевтичного спрямування.

5. Розкрийте важливість використання лялькотерапії з дітьми середнього та старшого дошкільного віку.

Література

Базова:

1. Видолоб Н.О. Особливості психотерапевтичних заходів у роботі з підлітками. *Проблеми сучасної психології*. Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка. Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН Костюка. 2010. Вип. 8. С. 133–143.

2. Вознесенська О. Лялькотерапія : особливості та ризики використання ляльки в терапії. *Простір арт-терапії*. Збірник наукових праць. Вип.№ 1(23). 2018. С. 12–25.

3. Казкотерапія в роботі з дошкільниками / упорядник Шик Л.А., Гаркуша Г.В., Тур Л.В., Рудик О.А. Харків : Вид. група «Основа», 2012. 240 с.

4. Казкотерапія як метод психотерапевтичного впливу на дитину, яка має порушення зору / Сосновська М.В., Кваша Т.І. Кіровоград: Центр методичної та соціально-психологічної служби управління освіти Кіровоградської міської ради, 2015. 74 с. https://docs.google.com/document/d/1F4-Cc5V424O4V-Qnbu9_GjYTHspGV4qcukXt8NOT4ts/edit.

5. Казкотерапія. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://bilochka31.org.ua/kazkoterapiya/>.

6. Калініна Л. Використання лялькотерапії як напряму арт-терапії у корекційній роботі з дітьми, які мають проблеми у розвитку. *Наукові праці* [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Педагогіка. 2009. Т. 108, Вип. № 95. С. 25–29.

7. Кваша Т.І. Казкотерапія в дошкільній освіті. ppko-koippo.edukit.kr.ua > Files > downloads > Кваша Т. - 2 Казкотерапія.

8. Киселева Т. Ю. Педагогическая арт-терапия как средство обогащения социокультурного опыта младших школьников во временном детском коллективе : дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Киселева Татьяна Юрьевна. Новосибирск, 2009. 240 с.

9. Публічна бібліотека – соціокультурний центр регіону: технології, розваги, дизайн [Електронний ресурс] : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.- брейнстормінгу, Харків, 20 травня 2016 р. / КЗК «Центральна міська бібліотека ім. В. Г. Белінського ЦБС Шевченківського району м. Харкова», Факультет соціальних комунікацій ХДАК; [орг. комітет: В. П. Жукова та ін.]. Харків : ЦГБ Белінського, 2017. 164 с. Режим доступу: http://belinskogo.kh.ua/staticpage_list/?category=120.

10. Структура корекційно-розвиваючого казкотерапевтичного заняття (запропонована Зінкевич-Євстигнєєвою) <https://studfile.net/preview/2425691/page:7/>.

11. Федій О. Естетотерапія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 256 с.

12. Федій О. Естетотерапія у світлі сучасних тенденцій розвитку педагогічної науки. Сучасна початкова освіта: вектори розвитку [спеціальний випуск, присвячений 80-річчю університету]: зб. наук. праць. Бердянськ : БДПУ, 2012. С. 271–280.

13. Які казки слід читати дітям [Електронний ресурс] / Сито – Український культурний портал. – Електрон. дан. (1 файл). Режим доступу : <http://syto.com.ua/uk/literaturaintervju/97-egorushkina.html>. – Назва з екрана.

Додаткова:

1. Адаменко Я.Ю., Дронова О.О. Шляхи залучення ляльки до педагогічних технологій дошкільного дитинства. *Пошуки і знахідки* : матеріали наукової конференції СДПУ / укладач В.К. Сарієнко. Слов'янськ : Видавництво «Друкарський двір», 2011. С. 3–6.

2. Антонець М. Лялькотерапія як один з методів виховання духовних пріоритетів у дитини. *Збірник наукових праць «Простір арт-терапії»*. Вип. № 1(7). Київ : Арт-терапевтична асоціація, 2010. С. 4–11.

3. Дронова О.О., Шаталова О.О. Лялька як засіб розвитку креативності в дошкільному дитинстві. *Розвиток творчої особистості в системі дошкільної освіти* : матеріали Всеукраїнського наук.-практ. семінару. Слов'янськ : СДПУ, 2003. С. 126–128.

4. Зимовець Л.І. Використання музикотерапії як здоров'язбережувальної технології в сучасному дошкільному навчальному закладі. *Таврійський вісн. освіти*. 2014. № 3. С. 85–90.
5. Іваницька Д. Бібліотерапія – модна тенденція чи традиція? *Шкільний бібліотечно-інформаційний центр*. 2014. № 4. С. 41–44.
6. Квітка Н. О. Заняття з музикотерапії для дітей дошкільного віку зі складними порушеннями психофізичного розвитку. *Дефектолог*. 2012. №4. С. 11–14.
7. Кібалова Т. Вплив музичного мистецтва на здоров'я та особистість. Вересень. 2006. №1-2. С. 24–33.
8. Кунанець Н. Бібліотечно-інформаційне обслуговування користувачів з особливими потребами : стан та перспективи. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2013. № 3. С. 22–26.
9. Макаренко О. Музикотерапія у роботі з дошкільниками. *Психолог дошкілля (Шкільний світ)*. 2012. №6. С. 18–23.
10. Макаренко О. Психологічний релакс: програма розвивальних занять із дітьми раннього віку. *Психолог дошкілля (Шкільний світ)*. 2012. №6. С. 24–28.
11. Максименко С. Арт – терапія у світі дивовижних кольорів, звуків і ароматів. *Логопед*. 2012. №9. С. 17–23.
12. Малашевська І. Музикотерапевтична діяльність: досвід чеських фахівців. *Музичний керівник*. 2012. №12. С. 15–19.
13. Малашевська І. Музична терапія – новий напрям професійної діяльності. *Музичний керівник*. 2011. №10. С. 4–8.
14. Науменко О. Жива казка: авторська інтегрована арт-терапевтична методика. *Психолог дошкілля (Шкільний світ)*. 2012. №3. С. 25–30.
15. Недериця С. Музична терапія як засіб лікувального та розвивального впливу на дітей. *Музичний керівник*. 2011. №5. С. 4–9.
16. Осипчук Н. Казка допомагає подолати страх і позбутися самотності. *Освіта*. 2007. №52. С. 6–7.
17. Побережна Г. Музикотерапія як інноваційна технологія особистісного розвитку. *Вища освіта України*. 2010. №3. С. 87–97.
18. Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії. *Мистецтво та освіта*. 2008. №2. С. 9–12.
19. Ревва С. М., Дмитренко Г.М., Чулкова Н.О. Виховуємо та навчаємо через казку: адаптована програма з елементами казкотерапії з морально-етичного виховання для дітей дошкільного віку. *Дошкільний навчальний заклад*. 2008. №6. С. 2–22.
20. Савченко Р. Використання ігрових технологій у формуванні музично-педагогічної компетентності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів. *Педагогіка і психологія проф. освіти*. 2014. № 3. С. 90–96.
21. Федій О. Запровадження естетотерапії у професійну діяльність сучасних педагогів. *Постметодика*, 2011. № 3 (100). С. 28–32.
22. Федій О. Зарубіжний досвід використання лялькотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : Науково-теоретичний збірник. Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип.№ 14. С. 312–316.*
23. Федій О. Лялькотерапія в професійній діяльності педагога. *«ПостМетодика»*. 2009. №1(85). С. 45–50.
24. Федій О. Лялькотерапія як інтеграційна психолого-педагогічна технологія. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка*. Матеріали всеукраїнської

науково-практичної конференції (16–17 квітня 2008 року м. Суми). Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. С. 266–270.

25. Федій О. Теорія і практика використання лялькотерапії у професійній підготовці педагога. *Тіло. Свідомість. Творчість*: збірка наукових робіт / за заг. ред. А.В. Старовойтова. Сімферополь: ВАТ «Сімферопольська міська друкарня» (СГТ), 2008. С. 42–48.

26. Хженсцевська Т., Хженсцевський О. Сонячний зайчик : пісенна збірка для дітей. *Дит. садок*. 2005. Листоп. (Чис.№ 41). Вкл. С. 1–6.

27. Хлопоніна Н. Лялькотерапія як метод психологічної корекції. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2012. Вип.№21. С. 297–301.

28. Хорошилова І. П. Будь благословенна : пісні для дітей та молоді. *Б-чка вихователя дит. садка*. 2008. № 6. С. 104–116.

29. Чеснейша Л. Слухати і чути музику: краплинки із криниці роду. *Дит. садок*. 2006. Листоп. (Чис.№ 42). с 2.

30. Чугунова М. Малі пісенні форми. *Дошкільне виховання*. 2006. № 5. С. 30–31.

31. Штіль С. Казкотерапія на заняттях з дітьми з особливими потребами: дошкільний вік. *Дефектолог (Шкільний світ)*. 2009. №4. С. 24–39.

Тема 4. АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНІКИ У РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

План

1.1. Теорія та практика фототерапії, кінотерапії, мульттерапії.

1.2. Психолого-педагогічні функції фототерапії. Характеристика різних технік, ігор та вправ у фототерапії.

1.3. Ознайомлення дошкільників з анімаційним мистецтвом. Організаційні умови ефективності проведення мультфільмів та анімафільмів.

1.4. Етапи створення мультфільма. Алгоритм роботи над мультфільмом. Техніки мультиплікації.

Мета – ознайомити з теорією та практикою кінотерапії, мульттерапії та фототерапії; висвітлити умови ефективності їх проведення; зосередитися на алгоритмі створення мультфільмів; показати техніки мультиплікації.

Методичні вказівки до проведення семінарського заняття

Для розгляду *першого питання* плану ознайомтесь із запропонованими арт-терапевтичними технологіями: фототерапією, кінотерапією та мульттерапією; підготуйте коротку інформацію про кожну з технологій та запропонуйте їх практичне використання для застосування на практиці у діяльності ЗДО.

Фототерапія як одна зі складових арт-терапії передбачає знайомство з візуальним мистецтвом і є засобом мистецтва фотографії.

Фото є матеріальною річчю, своєрідною незабутньою пам'яткою, одним із спогадів минулого, що нагадує окремий фрагмент у житті дитини.

Фотографія створює ілюзію реальності, нагадує минуле, відновлює теплий спомин (наприклад про матір, батька, які нібито є присутніми) і може створювати віддалений захист або здійснювати неабияку психологічну підтримку, надаючи заспокійливий ефект на дитину-дошкільника. Фото, на яких зображені рідні та близькі – це спогади, які завжди викликають позитивні емоції, покращують настрій і самопочуття, впливають на подальшу поведінку дитини.

Тут слід говорити швидше не про фото як фактор віддзеркалення чи сприйняття сфотографованого суб'єкта чи об'єкта, а як про дещо інше, адже розрізняють два види впливу фото: терапевтичну фотографію і фототерапію. Розглядаючи фотографію, дошкільник може як релаксувати, так і творити: малювати, танцювати, драматизувати, описувати і т.д., що і

буде відігравати терапевтичну роль. Тому дошкільникам іноді достатньо надати фото і це вже буде терапевтичною фотографією для самовдосконалення, самовпевненості чи творчого самовираження.

За силою впливу на дошкільника фототерапія вважається глибшою, ніж терапевтична фотографія. Саме вона допомагає у вирішенні особистісних проблем дитини. У цьому питанні слід зосередитися на основних формах організації фототерапевтичної діяльності, з'ясувати, чи можна розглядати фотографію як гру, проаналізувати види діяльності з фотографією, і запропонувати, які з них найоптимальніші для використання у роботі з дітьми дошкільного віку.

Кінотерапія – це творчий процес самопізнання життєвих істин (правди або обману) шляхом спільного перегляду популярних художніх дитячих кінофільмів у комфортній атмосфері та їх обговорення у групі. Одна й та ж подія інтерпретується завжди по-різному, а інколи і зовсім протилежно. Під час кінотерапії діти сприймають яскраві образи фільму, захоплюються його ідеєю, окремі епізоди їх вражають і запам'ятовуються на все життя. Кожна дитина сприймає той чи інший образ фільму по-своєму і вбирає у себе як позитивні, так і негативні риси героїв. Яскраво-виражені кадри з кінофільмів дитина чітко запам'ятовує і відтворює їх у своєму житті. Сприйняття кожною дитиною образів фільму точно відповідає її особистій потребі, дозволяє з'ясувати її зацікавлення або причину боязні чогось чи когось. Перегляд фільму з його подальшим обговоренням дає можливість педагогу встановити правильність тих чи інших дій, розв'язати різні життєво необхідні проблеми. Тут слід здійснити підбірку кінофільмів для дітей різного віку.

Мульттерапія – це методика співпраці вихователя і дитини через перегляд мультиплікаційних картин і їх аналіз з метою досягнення високих позитивних результатів у навчальному, розвивальному та виховному аспектах [9].

Шляхом демонстрації мультфільмів педагог ставить чіткі цілі щодо розв'язання конфліктних ситуацій серед дітей у групі, вирішує низку життєвих обставин, складних невирішених проблем дошкільників. Зміст мультфільмів впливає на становлення моральності дошкільника, сутність яких полягає у з'ясуванні правди – брехні, радості – горя, щедрості – скупості, прекрасного – нищого тощо. У дошкільників починають з'являтися й водночас формуватися життєві цінності: що таке добро, а що таке зло, розвіюватись труднощі, страхи, невпевненість, формуватися манери правильної поведінки. Мульттерапія для дошкільників є однією із бажаних й повчальних, цікавих і дієвих естетотерапевтичних технологій.

У *другому питанні* основну увагу зосередьте на психолого-педагогічних *функціях фототерапії*. Охарактеризуйте різні техніки, ігри та вправи щодо використання їх у фототерапії.

Основними *функціями* фотографії є фокусування на події, спогадах про минуле, стимулювання тактильних і зорових відчуттів, виникнення асоціацій, здійснення фото колажів, утримання реальності та почуттів, емоційне піднесення, прищеплення задоволеності, захист від переживань.

Фотографування, пов'язане з вибором об'єктів, ландшафтів природи, міста, архітектури чи приміщення, залежить від часу знімання і відповідного ракурсу.

Однією із технік фотографування є фото-арт-терапія, в якій педагог пропонує виготовлення фото колажів і фотоплакатів, домальовування фотографій, а також застосування фотографічних зображень у поєднанні з музикою, літературною творчістю, рухом, танцем.

Елементом роботи педагога з дошкільниками у сучасних умовах є здійснення оригінальних авторських світлин, особливо для тих, кому найбільше необхідні самовиявлення, самозакоханість чи самозадоволення або ж для тих, хто має певні порушення у поведінці, коли їх знімає прихована камера.

У цьому питанні слід назвати основні *техніки фотографії* та охарактеризувати їх. Наприклад:

1. «Схожі предмети», де дитиною аналізуються фотографії для з'ясування їх схожості, а також створюються композиції.

2. «Система послідовного порядку» – це послідовний процес фотографування предметів, що мають суттєві та подібні відмінності, його розмір, величина, об'єм тощо.

3. «Горизонтальне та вертикальне». У цій техніці слід навчити дітей фотографувати спочатку вертикальні предмети, згодом горизонтальні.

4. «Ближче-подалі», «Вище-нижче», «Справа – зліва». Тут теж за попередньою аналогією: спочатку перше фото, а потім друге.

5. Фотоколажі: «Дім, сад, магазин», «Іграшки в групі» «Предметні композиції», «Карта села або міста».

Охарактеризуйте та наведіть приклади основних *вправ-фотографування*, закодovаних у наступних техніках:

1. Робота зі створенням різних протилежностей: «Велике – маленьке», «Приємне та неприємне», «Прекрасне та потворне».

2. «Створити святкове фото». Серія фотознімків із сімейних (релігійних) або дозвіллевих свят, або організувати фото у групі і обговорити.

3. Найулюбленіші фото дітей: «Пори року», «Стихії», «Кольори навколо нас», «Ілюстрації» є діагностикою на виявлення певних проблем у дитини, особливо її внутрішніх переживань.

Сама ідея фото та фотографування є новітнім і достатньо продуктивним методом впливу на свідомість дитини. Тому, усі фото діти

переглядають, відокремлюють, сортують і створюють своєрідний колаж власних міні-альбомів з поясненням до них певних минулих подій.

Активно-емоційний формат для дошкільників – це робота із сімейними фотоальбомами. Діти з особливим трепетом переглядають домашні альбоми, адже вони приносять не лише спогади про колишні сімейні події, а й увиразнюють і підкреслюють в їх уяві моменти щастя, позитиву.

Дітям завжди хочеться пригадати те, що було, ще раз прожити цікаві моменти у їхньому житті. І в цьому допомагає фотографія. Основні теми для обговорення з дітьми: «Новий рік у сім'ї», «Мій день народження», «Ми на відпочинку», «Ми на морі» стають улюбленими з їх фотоальбомів.

У процесі розгляду *третього питання* продемонструйте на конкретних прикладах з діяльності закладів дошкільної освіти як можна використати на занятті *анімаційне мистецтво*. Охарактеризуйте організаційні умови ефективності проведення мультфільмів та анімафільмів.

Охарактеризуйте основні *форми роботи з анімації у ЗДО*:

- знайомство з професіями: сценариста, режисера-мультиплікатора, художника-мультиплікатора, звукорежисера, оператора;
- знайомство зі світом мультиплікації (таємниці мультиплікації);
- гра-подорож по станціях Країни Мульти–Пульти;
- знайомство з видами мультфільмів: ляльковий, пластиліновий, мальований;
- перегляд мультфільмів;
- діафільми на тему: «Подорож у минуле – дитинство батьків» (їх перегляд);
- створення декорацій до мультфільму.

У *четвертому питанні* слід розкрити етапи створення мультфільму. Алгоритм роботи над ним. Техніки мультиплікації.

Під час створення мультфільму на підготовчому етапі ми придумуємо тему майбутньої анімації, де складаємо сюжетну лінію (обираємо казку чи певний фрагмент казки), підбираємо персонажів (можливо з глини – використовуючи інтеграцію на заняттях з глинотерапії), створюємо сценарій, добираємо музичний фон. Надалі думаємо про зйомку, монтаж мультфільму.

Назвіть та охарактеризуйте сутність технік мультиплікації:

- пошук відповідних персонажів, їх вирізання з картону, складання на площині та вміння ними пересувати – *техніка перекладання*;
- ліплення з пластиліну персонажів мультфільму, її ще називають *пластиліною анімацією*;

– анімації з навчально-розвивальними предметами – конструкторами, кубиками, машинками, ляльками, паровозиками, звірятками тощо;

– анімація з сипучими предметами – піском, крупами, кавовими зернами, намистинками, гудзиками;

– реальні герої – це сама дитина у ролі водія, пілота, машиніста, котра може їздити на стільці, уявному килимку, проходити крізь стіни, перелітати гори та ін. Цю техніку називають *піксіляція*.

Розробіть і запропонуйте одне із занять з використанням будь-якої техніки мульттерапії (на вибір студента).

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Охарактеризуйте організаційно-змістові аспекти фототерапії. Запропонуйте власні варіанти використання фототерапії у роботі з дітьми дошкільного віку.

2. Розкрийте мету і завдання технології мульттерапії. Наведіть приклади.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Розкрийте теорію та практику фототерапії, кінотерапії, мульттерапії.

2. Назвіть психолого-педагогічні функції фототерапії. Охарактеризуйте різні техніки, ігри та вправи у фототерапії.

3. Розкрийте сутність ознайомлення дошкільників з анімаційним мистецтвом. Назвіть організаційні умови ефективності проведення мультфільмів та анімафільмів.

4. Назвіть етапи створення мультфільма. Побудуйте алгоритм роботи над мультфільмом, запропонуйте техніки мультиплікації.

Література

Базова:

1. Авторська програма анімаційної дитячої студії Теремок Pictures (старший дошкільний вік) Скадовськ <file:///D:/Плани%202018-2019%20н.р/Естетотерапія/Мульттерапія/Алгоритм%20створення%20мультфільма.pdf>.

2. Вознесенська О., Сидоркіна М. Арт-терапевтична майстерня: радість й розвиток для всієї сім'ї. *Психолог (Шкільний світ)*. 2008. №1. С. 24–26.

3. Вознесенська О., Сидоркіна М. Зберегти дитину – зберегти родину: використання ресурсів арт – терапії у розвитку медіакультури з метою збереження психічного здоров'я дітей. *Управління освітою (Шкільний світ)*. 2012. №24: Психологія управління. С.13–16.

4. Вознесенська О. Особистісний розвиток студентів засобами арт – терапії: відповідальність системи освіти. *Управління освітою (Шкільний світ)*. 2009. №1. С. 2–3 (вкладка).

5. Вознесенська О. Шляхом арт-терапії у пошуках натхнення. *Психолог (Шкільний світ)*. 2011. №17. С. 3–5.

6. Войлова Н., Лободенко Н. Історія в картинках: техніки арт – терапії. *Психолог (Шкільний світ)*. 2012. №13–14. С. 47–52.

7. Іваннікова С. Подолання труднощів у стосунках: елементи арттерапії в роботі зі старшими дошкільниками. *Психолог (Шкільний світ)*. 2012. №7. С. 43–45.

8. Лютко Л. Арт – терапевтичний вплив дитячого ранку. *Музичний керівник*. 2012. №3. С. 12–15.

9. Наука, освіта, Суспільство очима молодих: Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. Рівне: РВВ РДГУ. 2018. 356 с.

10. Якубовська Н. Корекція страхів: арт – терапевтична методика для дітей 5-10 років. *Психолог (Шкільний світ)*. 2010. №43. С. 17–26.

11. Федій О.А. Естетотерапія : навч. посіб. 2-ге вид. перероб та доп. Київ : «Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. 304 с.

Додаткова:

1. Назаревич В. Використання ресурсних спогадів у фототерапії / В. Назаревич, І. Борейчук. // Тези доповідей науково-практичного семінару «Творча багато вимірність простору арт-терапії». – 2016. – С. 5–8.

2. Назаревич В.В., Борейчук І.О. Фотографія як засіб ресурсування психоемоційного стану індивіда. Збірник наукових праць РДГУ. Психологія: реальність і перспективи. 2017. Вип.№ 8. С. 192–197.

3. Старовойтов А. В. Історія взгляда: фотографія в арт-терапії / А. В. Старовойтов // Терапія искусствами : учеб. пособие по арт-терапии. София : Св. Климента Охридского, 2012. – С. 385–403.

Тема 5. ЕСТЕТОТЕРАПІЯ МИСТЕЦЬКИМИ ЗАСОБАМИ

План

1.1. Ознайомлення дітей дошкільного віку з театральнo-драматичною діяльністю: імаготерапією (образотерапією), маскотерапією.

1.2. Використання маскотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку.

Мета – ознайомити студентів з театральнo-драматичною діяльністю: імаготерапією (образотерапією), маско терапією; висвітлити використання маскотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку.

Методичні вказівки до проведення семінарського заняття

При розгляді *першого питання* доцільно ознайомитися з терміном «імаготерапія».

Имаготерапія – це вид арт-терапії, що означає вміння створювати образ. У дошкільній педагогіці це означає здійснювати корекційний вплив на дитину-дошкільника через театр, театралізацію, маску.

Мета імаготерапії – допомогти дитині зрозуміти себе та інших за допомогою гри-масок, маскування своїх прихованих емоцій, навчитися впізнавати героїв казок, їх наміри, потреби тощо.

Проблеми, які можливо розв'язати з допомогою цієї технології: відсутність навичок соціальної поведінки, брак уваги, пам'яті, емоцій та почуттів.

До основних завдань імаготерапії відносяться:

- поповнення банку емоцій, розвиток комунікативних здібностей і можливостей дитини;
- долання несприятливих ситуацій, вміння приймати відповідний образ, вчитися адекватно реагувати на роль і виконувати ролі;
- розвиток особистості дитини до її самовдосконалення;
- тренування вольових якостей, здатності до мобілізації творення образів, виховання творчих здібностей;
- формування позитивної «Я-концепції» та системи ціннісних орієнтацій дошкільників;
- вирішення конфліктних ситуацій через гру з масками, зняття напруження, створення позитивного емоційного настрою.

Доведіть, що імаготерапія є ефективним засобом, який забезпечує корекційний, навчальний та розвивальний ефект для всебічного розвитку дошкільників. Ефективність застосування імаготерапії найбільш сприятлива у корекційній діяльності, а саме у подоланні мовленнєвих порушень дітей дошкільного віку. Вона, передусім, полягає у:

- засвоєнні багатства рідної мови, її засобів;

- вихованні живого інтересу до самостійного пізнання і роздумів;
- удосконаленні артикуляційного апарату;
- формуванні діалогічного, емоційно насиченого мовлення;
- поліпшенні засвоєння змісту твору, логіки і послідовності подій;
- підтримці емоційного підйому;
- сприянні розвитку елементів мовленнєвого спілкування: міміки, жестів, пантоміміки, інтонації, модуляції голосу;
- формуванні досвіду соціальної поведінки;
- стимулюванні активного мовлення [2, с. 5].

Отже, запровадження технології імаготерапії сприятиме мовленнєвому, творчому, розумовому потенціалу дітей.

Маскотерапія – розглядається як елемент ігротерапії і використовується у роботі з дітьми, орієнтованими на себе, чесними, відповідальними, ввічливими. Одним із найкращих методів арт-терапії у роботі з дошкільниками є маскотерапія, яка дає можливість уникнути боязні, прибрати комплекси сором'язливості, невпевненості в собі, замкнутості, натомість дає можливість під маскою саморозкритися та самовиразитися.

Перевагами маскотерапії перед іншими формами арт-терапії є:

- кожна дитина, незалежно від свого віку, може брати участь в грі, яка не вимагає від неї будь-яких здібностей до якоїсь діяльності, наприклад, вмінню музикувати, рухатися;
- маска яскрава, дуже мобільна, естетична, легка і доступна, не вимагає окремого приміщення для зберігання;
- маска дозволяє подолати комплекси, приховати збентеження, невпевненість, невміння працювати з мімікою;
- маска є потужним засобом зближення дітей і дорослих;
- маска – це спосіб вільного самовираження, вона підтримує бажання експериментувати, розкривати здібності дитини, проявляти особисту ініціативу творчості;
- маска викликає позитивні емоції, гарний настрій у дітей;
- маски можуть все або майже все. Вони творять чудеса: веселять, навчають, розвивають творчі здібності дошкільнят, корегують їх поведінку.

Часто діти виступають у ролі виробників масок, що розвиває зорове сприйняття, дрібну моторику руки, фантазію, образне мислення. Дитина може сама визначати ступінь своєї співпраці з дорослим, вона може допомагати, а може просто спостерігати за діяльністю педагога або батька. Експериментування з різними матеріалами збагачує знання дитини про їх властивості, можливості застосування. З'являються нові способи дії з матеріалом, закріплюються колір, форма, розмір, фактура.

Матеріали для виготовлення масок: шаблон маски або папір, ножиці, пензлики, фарби, олівці, фломастери.

У цьому питанні слід також охарактеризувати види театральних ігор для корекції особистості дитини.

У *другому питанні* слід зосередитися на використанні технології маскотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку.

Алгоритм роботи з маскотерапією:

I етап – виготовлення масок. Дітям пропонується шаблон маски. За бажанням вони можуть виготовити її самі.

Після розфарбовування масок у дітей запитують:

- Чи подобаються вам Ваші маски?
- Які ускладнення виникали під час її створення?
- Які почуття викликає у вас маска?

На що слід звернути увагу:

- Кольорова гама виготовленої маски;
- Емоційний стан дитини;
- Задоволеність дитини результатом.

II етап – розповідь про свою маску.

III етап – виступ від імені маски. Дитина тримає або одягає маску та розповідає про себе або програє невелику сценку.

Також можна використовувати у своїй роботі гру «Маскарад», в якій діти виготовляють маски для себе («сьогодні я такий») і для своїх друзів («я бачу тебе таким»). Гра дозволяє навчити дітей більш тонко розпізнавати свої і чужі емоції. Шаблони масок заготовлюються дітям заздалегідь, а в грі вони їх розфарбовують і надягають. Дітям пропонується вгадувати настрій тієї чи іншої маски, а також вони намагаються пояснити, чому маска, на їхню думку, зображує саме цей настрій. З метою корекції емоційного стану, а також з метою уникнути взаємних образ, дітям дається можливість позитивно скорегувати, подаровані їм маски (діти наче самі собі створюють маски «сили»). Після гри всі маски діти забирають з собою [1].

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Охарактеризуйте театральну гру як одну із важливих форм роботи вихователя з дітьми дошкільного віку.

2. Обґрунтуйте сутність технології використання образотерапії у роботі з дошкільниками. Висвітліть методику роботи з образами.

3. Розкрийте естетотерапевтичний потенціал маскотерапії. Запропонуйте варіанти масок для дошкільників.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Ознайомте дітей дошкільного віку з театральнo-драматичною діяльністю: імаготерапією (образотерапією), маскотерапією.
2. Надайте методичні рекомендації щодо використання маскотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку.

Література

Базова:

1. Абрамович Ю. О. Використання маскотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку Електронний ресурс : Режим доступу : prko-koipro.edukit.kr.ua/Files/downloads/Маскотерапія%20ДНЗ%20№29с.doc.
2. Петрушанко І.Л. Майстер – клас. Імаготерапія – як засіб розвитку емоційно-образного та виразного зв'язного мовлення дошкільників з порушенням мовлення та зору. 2015. С. 5. Електронний ресурс : Режим доступу : <http://bilatserkva-dnz28.edukit.kiev.ua › downloads>.
3. Федій О.А. Естетотерапія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 256 с.
4. Федій О.А. Естетотерапія : навч. посіб. 2-ге вид. перероб та доп. Київ : «Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. 304 с.
5. Федій О.А. Запровадження естетотерапії у професійну діяльність педагогів. *Постметодика*. 2011. №3(100). С. 28–31.

Тема 6. ЕСТЕТОТЕРАПІЯ ПРИРОДНИМИ ЗАСОБАМИ

План

1.1. Класифікація природних видів естетотерапевтичної роботи у діяльності педагога, їх освітні можливості.

1.2. Вплив анімалотерапії, кольоротерапії, кінезітерапії, аромотерапії на виховання дітей дошкільного віку.

Мета – ознайомити студентів з класифікацією видів естетотерапевтичних технологій засобами природи у діяльності педагога, їх освітніми можливостями; з'ясувати вплив анімалотерапії, кольоротерапії, кінезітерапії, аромотерапії на виховання дітей дошкільного віку.

Методичні вказівки до проведення семінарського заняття

Для розкриття *першого питання* опишіть природні види естетотерапевтичної роботи педагога-дошкільника.

Природотерапія – це оздоровчий вплив на організм дитини засобами природи, відновлення здоров'я через спілкування з природою. Вода, повітря, сонце, холод, запахи, шум лісу – це природне оточення для оздоровлення і профілактики захворювань.

До природних засобів відносяться такі види естетотерапевтичних технологій: *водна терапія; аеротерапія; пісочна терапія; літотерапія; ландшафтотерапія; кольоротерапія; анімалотерапія; кінезітерапія; дельфінотерапія; іпотерапія; дендротерапія; смакотерапія; аромотерапія; квіткотерапія* тощо [7, с. 24]. Охарактеризуйте детальніше кожен із них. Розробіть одне заняття з використанням будь-якої технології природотерапії (за вибором студента).

Водна терапія – це складова природотерапії, що базується на використанні водних процедур для зняття певних страхів, стресів та має ефект стабілізації психологічного стану дітей і реалізується в ігрових методиках.

Аеротерапія – це метод кліматотерапії, заснований на впливі відкритого повітря без прямого сонячного опромінення.

Пісочна терапія – це створення різноманітних фігур з піску, вибір мініатюрних предметів і фігурок, що допомагає у розв'язанні таких проблем: різні форми порушень поведінки, складнощі у взаєминах з дорослими, психосоматичні захворювання, підвищена тривожність, страхи; труднощі, пов'язані зі змінами у сім'ї і в соціальних ситуаціях, неврози. Пісок стає землею, блакитне дно пісочниці перетворюється на водну гладь, борти – сторони горизонту. Фігурки людей і звірів,

«оживають» в дитячих руках, починають розігрувати її особисту казку і ведуть до щасливого завершення. Пісочна терапія – це ігровий спосіб долання страхів, неврозів, сплеск внутрішніх проблем дитини засобами піску та ігрових елементів у ньому [2].

Літотерапія (від грец. літос – камінь, терапія – лікування) – це один із методів лікування дітей з використанням каміння. Камінці – доступний матеріал для сенсорного розвитку, ігор та забав з дітьми. Основними видами діяльності є збирання, пошук, сортування каміння за кольором, розміром, формою, вагою або фактурою. Запропонуйте одне із занять із застосуванням каміння.

Ландшафтотерапія – це лікування природою, пейзажами. Найкращий лікувальний процес – це ігри серед природи, екскурсії та походи.

Кольоротерапія – це метод корекції психоемоційного стану дітей за допомогою впливу різних кольорів. Існують два напрями кольоротерапії: безпосередній вплив на свідомість дитини та створення необхідного лікувального середовища навколо особистості кольором.

Анімалотерапія – це складова природо терапії, з її допомогою здійснюється особливий психологічний позитивний ефект впливу на особистість дошкільника тваринами; у процесі спілкування з тваринами у дітей покращується самопочуття, виробляється відповідальність за них.

Кінезітерапія – оздоровлення за допомогою різних рухів під музичний супровід: ритмічна гімнастика. Це – самостійна дисципліна, яка спирається на досвід і включає в себе як теорію, так і методику фізичного виховання, в якій лікування є психолого-педагогічним процесом, з метою підтримки й поліпшення здорового стану, профілактики рецидивів, а також сприяє психофізичному комфорту особистості [6]. Це активний метод лікування, при якому дитина повноцінно бере участь в оздоровчому процесі. Кінезітерапія пропонує використання усіх форм та видів рухів, рухової активності та природних моторних функцій дитини для запобігання захворювань. Принципи кінезітерапії лежать в основі лікувальної ритміки.

Дендротерапія – це лікування деревами, які мають сильну позитивну енергію. Їх енергія – це сила життя і постійного росту. Вони можуть лікувати дитину, давати енергію. Під час походу в парк можна використати дендротерапію. Потрібно обійняти стовбур дерева ближче до коріння. Чим старше дерево, тим краще. Дерева лікують нерви, стимулюють роботу серця, активізують обмін речовин, знімають головну біль, нейтралізують стрес [3, с. 27-28].

Смакотерапія – це оздоровлення смаком, вироблення приємних смакових відчуттів, що підсилюються дією відповідного сервірування, естетичної подачі та вишуканого смаку.

Ароматерапія – це лікування з профілактичною метою епідемічних захворювань у дітей та з лікувальною метою з використанням різних запахів. Використання ароматерапії з різними запахами стимулює активність, продуктивність, креативність діяльності дитини.

Квітковотерапія є складовою природотерапії та працетерапії, що на сучасному етапі долає агресію та жорстокість у дітей. Для стабілізації психічного стану дитини найкраще використовувати метод квітковотерапії шляхом споглядання квітів, догляду за ними, відтворення їх в художніх символах і образах, створення комфортно гармонійного, піднесено творчого середовища для стану рівноваги душі, що потребує виходу з кризового стану. Квітковотерапія – це лікування квітами, насичення енергією, гармонія душевних сил дитини [4].

При розкритті *другого питання* з'ясуйте вплив анімалотерапії, кольоротерапії, кінезітерапії, ароматерапії на виховання дітей дошкільного віку.

Анімалотерапія є важливою естетотерапевтичною оздоровчою технологією, і вкрай необхідною як для гіперактивних дошкільників, так і для дітей з особливими потребами, адже може слугувати для лікування і профілактики серйозних захворювань. У закладах дошкільної освіти найбільш ймовірними є куточки природи із пташиним, тваринним та підводним світом, які благотворно впливають на нервову та серцево-судинну систему дитини, а птахи і акваріумні рибки ще й заспокоюють й піднімають настрій.

В анімалотерапії вихователі ознайомлюють не лише з природними символами – образами, малюнками, казковими героями та іграшками, а й з живими птахами-папугами, канарками, рибками в акваріумі, зі справжніми тваринами: хом'ячками, морськими свинками, кроликами. Позитивний вплив тварин, птахів, рибного світу на стривожену дитину є науково доведеним фактом.

Кольоротерапія – це цілеспрямований вплив кольором на самопочуття дитини. Кольори мають певну символіку, шляхом якої вихователь може здійснювати активізацію або розслаблення діяльності дошкільників. Так, дослідники вважають, що червоний колір є кольором лідера і кольором дії, тому його слід застосовувати для пробудження і активізації діяльності дошкільників. Помаранчевий – не менш активний, стимулює до діяльності, підвищує настрій, створює активну робочу атмосферу. Жовтий – колір натхнення, стимулює пізнавати, вивчати, концентруватися на важливому.

До холодної гами відносяться кольори: зелений, синій, голубий.

Зелений заспокоює, синій знижує активність, очищає від негативу, знімає тривожність. Голубий усуває страхи, тривожність, володіє заспокійливим ефектом. Фіолетовий знімає напругу, нервову

перезбудження. Сірий, чорний, коричневий кольори вважають депресивними і практично не використовують у приміщеннях, вони свідчать про апатію, неприємні емоції, пригніченість. Білий вважають кольором захисту, прихованих емоцій.

Тому використання кольоротерапії у роботі з дітьми дошкільного віку потребує:

- по-перше, забезпечення кольорової гами у приміщеннях (оформлення світлом та кольором);
- по-друге, діагностування психічних станів дітей, а також їх навчання, розвитку та виховання;
- по-третє, реабілітація кольором (оздоровлення, лікування, зняття психологічної напруги).

Отже, *кольоротерапія* – це дієвий нетрадиційний метод впливу на дитину, який необхідно використовувати у роботі з дошкільниками із педагогічною, діагностичною та здоров'язбережувальною метою.

Кінезітерапія – оздоровлення дітей за допомогою ритмічної гімнастики під музичний супровід. Дослідники вважають кінезітерапію лікувальним та профілактичним засобом, в основу якої входить лікувальна ритміка.

Аромотерапія – це різновид природотерапії, який поєднує різноманітність запахів та впливає на психічний і фізичний стан дітей [5].

Аромотерапія є незамінним та ефективним методом, який позитивно впливає на діяльність нервової системи, психічне, фізичне здоров'я, саморегуляцію організму, благотворно впливає на емоції людини. Метод аромотерапії дозволяє впливати на корекцію психофізичного і психо-емоційного стану дітей дошкільного віку з гіперактивністю [2].

Питання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте технологію ознайомлення дітей дошкільного віку з анімалотерапією. Запропонуйте варіанти роботи на прикладі однієї вікової групи.

2. Розкрийте технологію ознайомлення з пісочною терапією дітей дошкільного віку. Запропонуйте варіанти роботи на прикладі однієї вікової групи.

3. Розкрийте технологію ознайомлення з кольоротерапією дітей дошкільного віку. Запропонуйте варіанти роботи на прикладі однієї вікової групи.

4. Розкрийте технологію ознайомлення з квітковотерапією дітей дошкільного віку. Запропонуйте варіанти роботи на прикладі однієї вікової групи.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте класифікацію природних видів естетотерапевтичної роботи у діяльності педагога, назвіть їх освітні можливості.

2. Виокремте ознаки ефективності впровадження анімалотерапії та охарактеризуйте їх вплив на виховання дітей дошкільного віку.

3. Визначте основні критерії аналізу кольоротерапії для дошкільників у ЗДО.

4. Укладіть заняття з кінезітерапії для дітей дошкільного віку (вікова група на вибір).

5. Укладіть список дозволених та необхідних ефірних масел для використання ароматерапії у сучасних ЗДО.

Література

Базова:

1. Акун Є.А. Практичний психолог. <https://nadoest.com/praktichnij-psiholog-akun-ye-a-problema-nad-yakoju-prasuyu-ro>.

2. Ароматерапія в реабілітації дітей дошкільного віку з гіперактивністю <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/>.

3. Використання здоров'язберігаючих технологій в практиці роботи з дітьми дошкільного віку. http://zirochka3.at.ua/Posibnuku/rosti_zdorovim.pdf С/ С. 27–28.

4. Квітотерапія -- лікування квітами https://allref.com.ua/uk/skachaty/Kvitoterapiya_-_likuvannya_kvitam?page=1.

5. Кімната ароматерапії http://bilatserkva-dnz12.edukit.kiev.ua/pro_nas/rozvivaljne_seredovische/kimnata_aromoterapii/.

6. Переваги СІК в порівнянні з методами кінезітерапії <http://www.kinesislife.com.ua/ua/i/klntam/statt/perevagi-sk-v-porvnjann-z-metodami-knezterap/>.

7. Федій О.А. Естетотерапія : навч. посіб. 2-ге вид. перероб та доп. Київ : «Видавництво "Центр учбової літератури"», 2012. 304 с.

Додаткова:

1. Пасічніченко А.В., Мазур Н.В. Засоби корекції дисгармонійного розвитку особистості дітей дошкільного віку. навч.-метод. пос. Полтава, 2008. 106 с.

2. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / упоряд. Л.А.Шик, Н.І.Дикань, О.М.Гладченко, Ю.М.Черкасова. Харків : Вид.група «Основа», 2010. 127 с.

3. Шавровська В., Шавровська Н. Анімалотерапія – оздоровлення і психологічна допомога дитині. *Дошкільне виховання*. 2012. № 6. С. 26–29.

4. Шпонтанк, І.М. Анімалотерапія – оздоровлення і психологічна допомога дитині [Текст]. *Безпека життєдіяльності*. 2013. № 12. С. 6–10.

Тема 7. ЕСТЕТОТЕРАПІЯ ІГРОВИМИ ЗАСОБАМИ

План

1.1. Теорія і практика ігрової терапії. Ідея виникнення та історія ігрової терапії. Основні напрями ігрової терапії. Принципи відносин з дітьми у ігровій терапії. Ігрова терапія, центрована на дитині, у сучасному ЗДО.

1.2. Правила для вихователя-терапевта.

1.3. Методика казкової ігротерапії. Ігротерапія з дітьми, що потребують підвищеної уваги: ігри з гудзиками; ігри з сірниками; комунікативні ігри.

1.4. Теорія і практика пісочної терапії. Хореотерапія та формокорекційна ритмопластика.

Мета – ознайомити студентів з теорією і практикою ігрової терапії; розкрити методику казкової ігротерапії; охарактеризувати теорію і практику пісочної терапії, хореотерапію та формокорекційну ритмопластику.

Методичні вказівки до проведення семінарського заняття

У першому питанні слід ознайомити студентів з теорією і практикою ігрової терапії. Охарактеризувати основні напрями ігрової терапії. Відомо, що шлях до душі дитини лежить виключно через гру.

Ігрова терапія (за Т. Д. Зінкевич-Євстігнеєвою та Т. М. Грабенко) – процес спільного з дитиною проживання й осмислення будь-якої життєвої ситуації, що подана в ігровій формі: це процес співтворчості, співдії [2].

Ігротерапія – це один з різновидів арт-терапії, вважається потужним психотерапевтичним методом, який базується на застосуванні рольової гри між дітьми, дітьми та дорослими. Суть даної методики лежить у використанні терапевтичного (лікувального) впливу гри для подолання вже наявних певних соціальних або психологічних труднощів, і для сприяння повноцінному особистісному та психоемоційному розвитку дитини.

У другому питанні необхідно висвітлити правила для вихователя-терапевта.

Основними правилами вихователя є справедливість, чесність, доброта, чуйність, душевність, людяність, щиросердечність, ніжність, толерантність, повага та любов до дітей. А правилами вихователя-терапевта є лікування, турбота, піклування, долання труднощів, поетапний перехід від малих легких випробувань до більш складних, зцілення, відновлення, реабілітація, душевна медитація тощо.

Необхідною складовою вихователя закладу дошкільної освіти є своєрідний щоденний оберіг, захист і зміцнення здоров'я дітей, відчуття доброзичливого, чуйного і ласкавого відношення.

Адже ті вихователі, в яких чуйне, доброзичливе ставлення до дітей поєднується з умінням справляти вольовий тиск на них, виявляти вимогливість, а іноді й суворість, досягають не лише високої педагогічної майстерності, а й стають тим лікарем, що відновлює, відгенерує, лікує та зцілює дитячі душі [1].

У третьому – висвітлити методику казкової ігротерапії.

Казка – це світ уявлень, подорожей, таємниць, міражу, символів, фантастичності, магії, чар, це певна траєкторія руху, дорога формування свідомості, у якій виникають своєрідні відчуття та почуття: нерішучості – впевненості, боягузливості – сміливості, невизначеності – цілеспрямованості, сорому – сміливості, суму – радості, настороженості – ризикованості, горя – щастя, зла – добра тощо. У казковій ігротерапії в дітей виробляється терпіння, долання страху, невпевненості, з'являється рішучість, віра у світле майбутнє, адже у всіх казках добро перемагає зло.

Очевидно, що казкова ігротерапія для дошкільників – це особлива медитація, релаксація, лікування таємничою атмосферою. Від змісту казки до підсвідомості, згодом до свідомості дитини прищеплюється певний алгоритм дій взаємовідносин, які спочатку притаманні героям тваринного, а іноді нереального світу, завдяки якому формуються здорові відносини між дітьми і людьми у всіх життєвих ситуаціях.

У четвертому питанні слід охарактеризувати та ознайомити дошкільників з інноваційною естетотерапевтичною технологією – пісочною терапією, що дозволяє створити не уявний опосередкований, а безпосередній окремішній світ: світ гри, казки, уявлень, фантазії, почуттів, переживань тощо. Пісочна терапія розвиває вигадку, фантазію, координацію, включає елементи сенсорно-тактильної терапії, сприяє загальному розвитку дітей.

Пісочна терапія – це один із найвагоміших методів долання стресових ситуацій у житті дитини. Саме діяльність дитини у піску свідчить про її душевний та емоційний стан, тривожність, страх, замкнутість, розкритість, свободу дій, потребу чи небажання комунікувати з умовними героями чи персонажами. Саме у грі з піском у дитини виробляються тактильні відчуття, чутливість, дрібна моторика рук, присутні відчуття захищеності, і навіть з'являються вольові елементи щодо керованості ігровими персонажами.

Однією з найпомітніших дій, в якій дитина проявляє свій емоційний стан, прагне зняти внутрішню напруженість, розкритися, висловити певні проблеми, переживання, тривогу, сором'язливість або агресивність є

співдіяльність з піском. У ній дитина виказує про власні почуття, думки, прагнення, що, зрештою, формує її силу волі, гарт, впевненість у собі.

Завдяки естетотерапевтичним новаціям можна помітити не менш важливу технологію – *хореотерапію*, у якій дошкільник, як і будь-яка людина може звільнитися від набутих проблем чи переживань. Це найактивніший, найпопулярніший вид діяльності, в якому через музику, танець відбувається звільнення, вивільнення, розкутість, водночас, зростання дитини.

Основними складовими хореотерапії є елементи музико- та фізичної терапії, соціотерапевтичне спілкування, тренінгова комунікація.

Схожою до хореотерапії є *формокорекційна ритмопластика*. Її складовою є суміш театральної діяльності дошкільника та акторської майстерності гри рухів.

Завданням ритмопластики є:

- навчити дитину володіти рухами свого тіла під музику;
- розвинути рухові здібності;
- виробити пластичність, гнучкість;
- дбати про координацію та водночас імпровізацію рухів.

Дослідники розрізняють нейродинамічну та театральну ритмопластики. Нейродинамічна полягає у комплексному підході до вправ і відповідає за підтримку мовного, рухового і емоційного розвитку дитини. Метою театралізованої ритмопластики є засвоєння навичок артистизму, міміки, жестів, рухів та мовлення. Найбільш ефективно і комплексно нейродинамічна і театралізована ритмопластики увиразнюються на музичних заняттях. Адже на них, окрім музики, пісні, танцю все доповнюється рухом, мімікою, жестами.

Загалом формокорекційна ритмопластика сприяє правильному як фізичному, так і психічному розвитку дошкільників.

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Розкрийте технологію ознайомлення дітей дошкільного віку з ігротерапією. Запропонуйте варіанти роботи на прикладі однієї вікової групи.

2. Розкрийте технологію ознайомлення з казковою ігротерапією дітей дошкільного віку. Запропонуйте варіанти роботи на прикладі однієї вікової групи.

3. Розкрийте технологію ознайомлення з пісочною терапією дітей дошкільного віку. Запропонуйте варіанти роботи на прикладі однієї вікової групи.

4. Розкрийте технологію ознайомлення з формокорекційною ритмопластикою Романа і Таміли Чураєвих, основні положення та особливості використання в умовах сучасних ЗДО.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте теорію і практику ігрової терапії, назвіть основні напрями ігрової терапії.
2. Назвіть правила для вихователя-терапевта.
3. Розкрийте методику казкової ігротерапії: ігри з гудзиками; ігри з сірниками; комунікативні ігри.
4. Охарактеризуйте теорію і практику пісочної терапії, хореотерапії та формокорекційної ритмопластики.

Література

Базова:

1. Вихователь-педагог, актор, лікар дитячих душ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://prykolotne-dnz.kh.sch.in.ua/metodichna_robota/storinka_vihovatelya/.
2. Естетотерапія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://megalib.com.ua/content/246_210_Lekciya_Teoriya_igrovoi_terapii.html.

Додаткова:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / науковий керівник : А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в : Богуш А.М., Беленька Г.В., Богиніч О.Л., Поніманська Т.І. Київ, 2012. 26 с.
2. Білан О.І. Навчання розповідання засобами ілюстрації дітей дошкільного віку. Львів : ПП Філіпова Н.Г., 2002. 265 с.
3. Роговик Л.С. Профілактика труднощів навчання через психомоторні вправи. *Початкова школа*. 2000. №11. С. 12–13.
4. Савченко О.Я. Розвивай свої здібності. Київ : Освіта, 1998. 25 с.
5. Сагірова О. Розвиток мовлення через гру та рухи. *Психолог*. 2004. №135-136. 59 с.
6. Савченко Р. Використання ігрових технологій у формуванні музично-педагогічної компетентності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів. *Педагогіка і психологія проф. освіти*. 2014. № 3. С. 90–96.
7. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / упоряд. Л.А.Шик, Н.І.Дикань, О.М.Гладченко, Ю.М.Черкасова. Х.: Вид.група «Основа», 2010. 127 с.

Тема 8. СОЦІАЛЬНІ ВИДИ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ

План

1.1. Ознайомлення дітей із соціальними видами естетотерапії.

1.2. Теорія і практика соціальної терапії: маматерапія, холдинг-терапія, телефонна та Інтернет-терапія, Delete-терапія, сміхотерапія, сльозотерапія, трудотерапія, хобі-терапія.

1.3. Естетотерапія у роботі з батьками.

1.4. Співпраця з практичним психологом щодо використання естетотерапевтичних технологій.

Мета – ознайомити дітей із соціальними видами естетотерапії; розкрити теорію та практику соціальної терапії; проаналізувати важливість естетотерапії у роботі з батьками та практичним психологом.

Методичні вказівки до проведення семінарського заняття

У *першому питанні* слід ознайомити із загальним переліком соціальних видів естетотерапії. Соціалізація дошкільників здійснюється на основі різних об'єктів та видів діяльності. Об'єктами виступають: сім'я, заклад дошкільної освіти, місто (село), парки культури та відпочинку, пам'ятники, скульптура та інші соціально значущі об'єкти, а видами є: маматерапія, холдинг-терапія, телефонна та Інтернет-терапія, Delete-терапія, сміхотерапія, сльозотерапія, трудотерапія, хобі-терапія.

У *другому* варто проаналізувати на теоретичному та прагматичному рівнях усі види соціальної терапії та зосередитись на їх аналізі.

Однією із найпоширеніших і загальнодоступних видів соціальної терапії є *сміхотерапія*. Сміхотерапія – естетотерапевтична технологія, незбагнений дієвий засіб, який сприяє природньому зняттю дитячих стресів і служить відновленню, регенерації здоров'я дитини.

Сміх виступає одночасно і профілактичним, і реабілітаційним засобом. Як відзначав науковець Н. Видолоб, вміння викликати в психологічно травмованій особистості сміх, поліпшити настрій розглядається як потужний лікувальний фактор [2, с. 140].

Істотна характеристика сміху – його стихійність та непередбачуваність. Щира посмішка, радісний сміх стають сьогодні такими ж затребуваними атрибутами як повноцінне здоров'я чи заняття спортом. Сміх є одним з механізмів адаптації дитини до навколишнього

середовища, адекватного сприйняття соціуму. Його вважають показником душевного та фізичного здоров'я людини.

Одним з найдієвіших напрямів здоров'язберігаючих технологій є метод вправ зі сміхом. Лише завдяки сміховим вправам дитина повноцінно розвивається, формується і стає щасливішою.

У *третьому* питанні варто акцентувати увагу на різних підходах та співпраці з батьками вихованців щодо покращення їх душевного стану. Основними підходами у роботі вихователя з батьками є нагадування батькам, що:

– дбайливе піклування про дітей є не лише їхнім обов'язком, а й постійним забезпеченням їм психічного комфорту та здоров'я;

– надання життєво необхідних послуг (одяг, їжа, питво, житло) є їх нагальною потребою по відношенню до дітей, а також дозвілля, у яких дитина розкривається і виплескує свої емоції;

– щоденне спілкування, гра, казка, подорожі, екскурсії, гостини, іменини, дні народження, спільний перегляд мультфільмів, їх аналіз звільняє від негативних емоцій і прищеплює позитивний настрій дитині.

У *четвертому* питанні слід звернути увагу на проблеми, присутні у дітей дошкільного віку і якщо такі є, то слід звернутися до практичного психолога щодо покращення психологічного стану дошкільника.

Питання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте технологію ознайомлення дітей дошкільного віку зі сміхотерапією. Запропонуйте різноманітні методи та вправи за технологією в старшій групі.

2. Розкрийте сутність технології використання сміхотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку. Схарактеризуйте методику роботи зі сміхотерапією.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте ознайомлення дітей із соціальними видами естетотерапії.

2. Розкрийте теорію і практику соціальної терапії: маматерапія, холдинг-терапія, телефонна та Інтернет-терапія, Delete-терапія, сміхотерапія, сльозотерапія, трудотерапія, хобі-терапія.

3. Виокремте естетотерапію у роботі з батьками.

4. Висвітліть співпрацю з практичним психологом щодо використання естетотерапевтичних технологій у сучасних ЗДО.

Література

1. Адаменко Л. Дітям про емоції. Дошкільне виховання. 2004. № 6. С. 18–19.
2. Видолоб Н.О. Особливості психотерапевтичних заходів у роботі з підлітками. Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка. Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН Костюка. 2010. Вип. № 8. С. 133–143.
3. Гавриш Н. Веселий ярмарок: Формування почуття гумору у дошкільнят *Дитячий садок*. 2005. №13. с. 4.
4. Гавриш Н., Курінна С. Гумор виховує, навчає. *Дошкільне виховання*. 1999. № 10. С. 20–21.
5. Дубовик О. Школа емоцій клоуна Кості / О. Дубовик, О. Петрова, І. Жижина, Л. Боецька. *Дошкільне виховання*. 2004. № 10. с. 16.
6. Самсонюк Н., Сагарда М. Сміх – це потреба : виховання почуття гумору у старших дошкільників. *Дошкільне виховання*. 1991. № 6. с. 26.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ:

Основна література:

1. Барб-Галль Ф. Як розмовляти з дітьми про мистецтво [Текст] / пер. з франц. Софії Рябчук. Львів : Видавництво Старого Лева, 2014. 192 с.
2. Городиська В.В. Підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до впровадження сучасних естетотерапевтичних технологій. *Молодь і ринок* : щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич : ДДПУ ім. Івана Франка, 2019. № 8. С. 80–84.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : *підручник* / І.М. Дичківська. 2-ге вид., допов. Київ : Академвидав. 2012. 352 с.
4. Дошкільнятам про світ природи : старший дошкільний вік : навч.- метод. посіб. / Г.В. Беленька, Т.С. Науменко, О.А. Половіна. К. : Генеза, 2013. 112с. (репозиторій)
5. Зимовець Л.І. Використання музикотерапії як здоров'язбережувальної технології в сучасному дошкільному навчальному закладі. *Таврійський вісн. освіти*. 2014. № 3. С. 85–90.
6. Казкотерапія в роботі з дошкільниками / упор. Шик Л.А., Гаркуша Г.В., Тур Л.В., Рудик О.А. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 240 с.
7. Киселева М.В. Арт-терапія в работе с детьми : Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. СПб.: Речь, 2006. 160 с.
8. Кліманська В.В. Кінезотерапія – профілактика порушень постави та плоскостопості у дошкільників (рекомендації для батьків і педагогів). *Наша школа*. 2013. № 6. С. 38–41.
9. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентнісний підхід: монографія / за заг. ред. Г.В. Беленької, О.А. Половіної. Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. 208 с.
10. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / упоряд. Л.А.Шик, Н.І. Дикань, О.М. Гладченко, Ю.М. Черкасова. Харків : Вид.група «Основа», 2010. 127 с.
11. Романюк І. Функції музичного керівника та вихователя дошкільного навчального закладу з музичного виховання дітей. *Дошкільна освіта*. 2010. № 4. С. 81–89.
12. Савченко Р. Використання ігрових технологій у формуванні музично-педагогічної компетентності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів. *Педагогіка і психологія проф. освіти*. 2014. № 3. С. 90–96.
13. Федій О.А. Естетотерапія : навч. посіб. 2-ге вид. перероб та доп. Київ : «Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. 304 с.
14. Федій О.А. Естетотерапія мистецькими засобами у професійній підготовці педагога. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. – Серія №14 : Теорія і методика мистецької освіти. 2011. Вип. №11. С. 124–128. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2011_11_35.
15. Чернявська М.В. Сутність музичної культури вихователя дошкільного навчального закладу. *Теорія та методика навчання та виховання* : зб. наук. пр. / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2007. Вип. № 19. С. 146–152.

16. Шавровська В., Шавровська Н. Анімалотерапія – оздоровлення і психологічна допомога дитині. *Дошкільне виховання*. 2012. № 6. С. 26–29.

17. Шпонтак, І. М. Анімалотерапія – оздоровлення і психологічна допомога дитині [Текст]. *Безпека життєдіяльності*. 2013. № 12. С. 6–10.

Додаткова:

1. Авторська програма анімаційної дитячої студії Теремок Pictures (старший дошкільний вік) Скадовськ file:///D:/Плани%202018-2019%20н.р/Естетотерапія/Мульти-терапія/Алгоритм%20створення%20мультифільма.pdf.

2. Адаменко Л. Дітям про емоції. *Дошкільне виховання*. 2004. № 6. С. 18–19.

3. Немцева С. Арт-терапія – розвага та розвиток. *Практичний психолог. Дитячий садок*. 2018. № 2. С. 31–35.

4. Вознесенська О., Сидоркіна М. АРТ – терапевтична майстерня : радість й розвиток для всієї сім'ї. *Психолог (Шкільний світ)*. 2008. №1. С. 24–26.

5. Вознесенська О., Сидоркіна М. Зберегти дитину – зберегти родину: використання ресурсів арт – терапії у розвитку медіакультури з метою збереження психічного здоров'я дітей. *Управління освітою (Шкільний світ)*. 2012. № 24: *Психологія управління*. С.13–16.

6. Вознесенська О. Особистісний розвиток студентів засобами арт – терапії: відповідальність системи освіти. *Управління освітою (Шкільний світ)*. 2009. №1. С. 2–3 (вкладка).

7. Вознесенська О. Шляхом арт-терапії у пошуках натхнення. *Психолог (Шкільний світ)*. 2011. №17. С. 3–5.

8. Войлова Н., Лободенко Н. Історія в картинках : техніки арт – терапії. *Психолог (Шкільний світ)*. 2012. №13-14. С. 47–52.

9. Гавриш Н. Веселий ярмарок: Формування почуття гумору у дошкільнят *Дитячий садок*. 2005. №13. с. 4.

10. Гавриш Н., Курінна С. Гумор виховує, навчає. *Дошкільне виховання*. 1999. № 10. С. 20–21.

11. Гавриш Н. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей: методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць / Н. Гавриш, О. Безсонова.. 2-ге вид. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 256 с.

12. Гавриш Н., Саприкіна О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку. навч.-метод. посіб. для дошкільних навч. закладів за заг. ред. О. Пометун. Дніпропетровськ: Ліра, 2014. 120 с.

13. Гаращенко Л.В. Способи організації дітей на фізкультурному занятті : здоров'язбережувальний підхід [Текст]. *Дошкільне виховання*. 2013. № 10. С. 9–12.

14. Дубовик О. Школа емоцій клоуна Кості / О. Дубовик, О. Петрова, І. Жижина, Л. Боєцька. *Дошкільне виховання*. 2004. № 10. с. 16.

15. Здоров'я дитини від родини. Як виховати в сім'ї здорову дитину від народження до повноліття : колект. моногр. / Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, М.А. Машовець; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. Ін-т педагогіки і психології. Київ : СПД Богданова А.М., 2006. 220 с.

16. Іваницька Д. Бібліотерапія – модна тенденція чи традиція? *Шкільний бібліотечно-інформаційний центр*. 2014. № 4. С. 41–44.
17. Іваннікова С. Подолання труднощів у стосунках: елементи арттерапії в роботі зі старшими дошкільниками. *Психолог (Шкільний світ)*. 2012. №7. С. 43–45.
18. Казкотерапія в роботі з дошкільниками / Упорядник Шик Л.А., Гаркуша Г.В., Тур Л.В., Рудик О.А. Х. : Вид. група «Основа», 2012. 240 с.
19. Квітка Н. О. Заняття з музикотерапії для дітей дошкільного віку зі складними порушеннями психофізичного розвитку. *Дефектолог*. 2012. №4. С. 11–14.
20. Кібалова Т. Вплив музичного мистецтва на здоров'я та особистість. *Вересень*. 2006. №1-2. С. 24–33.
21. Кунанець Н. Бібліотечно-інформаційне обслуговування користувачів з особливими потребами : стан та перспективи. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2013. № 3. С. 22–26.
22. Лютко Л. Арт – терапевтичний вплив дитячого ранку. *Музичний керівник*. 2012. №3. С. 12–15.
23. Макаренко О. Музикотерапія у роботі з дошкільниками. *Психолог дошкілля (Шкільний світ)*. 2012. №6. С. 18–23.
24. Макаренко О. Психологічний релакс: програма розвивальних занять із дітьми раннього віку. *Психолог дошкілля (Шкільний світ)*. 2012. №6. С. 24–28.
25. Максименко С. Арт – терапія у світі дивовижних кольорів, звуків і ароматів. *Логопед*. 2012. №9. С. 17–23.
26. Малашевська І. Музикотерапевтична діяльність: досвід чеських фахівців. *Музичний керівник*. 2012. №12. С. 15–19.
27. Малашевська І. Музична терапія – новий напрям професійної діяльності / І. Малашевська // *Музичний керівник*. – 2011. - №10. – С. 4–8.
28. Малашевська І., Недериця С. Музико-терапевтичні заняття : поєднуємо приємне з корисним *Практичний психолог. Дитячий садок*. 2018. № 2. С. 36–39.
29. Маргулян І. Казкотерапія для малят. *Психолог*. 2007. № 28. С. 23–24
30. Науменко О. Жива казка: авторська інтегрована арт – терапевтична методика. *Психолог дошкілля (Шкільний світ)*. 2012. №3. С. 25–30.
31. Недериця С. Музична терапія як засіб лікувального та розвивального впливу на дітей. *Музичний керівник*. 2011. №5. С. 4–9.
32. Осипчук Н. Казка допомагає подолати страх і позбутися самотності *Освіта*. 2007. №52. С. 6–7.
33. Пасічніченко А.В., Мазур Н.В. Засоби корекції дисгармонійного розвитку особистості дітей дошкільного віку / А.В. Пасічніченко, Н.В. Мазур. навч.-метод. пос. Полтава, 2008. 106 с.
34. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : Монографія / С.О. Сисоєва, А.М. Алексюк, П.М. Воловик, О.І. Кульчицька, Л.Є. Січаєва, Я.В. Цехмістер та ін. / за ред. С.О. Сисоєвої. Київ : ВІПОЛ, 2001. 502 с.
35. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / Упоряд. Л.А.Шик, Н.І.Дикань, О.М.Гладченко, Ю.М.Черкасова Харків: Вид.група «Основа», 2010. 127с.

36. Побережна Г. Музикотерапія як інноваційна технологія особистісного розвитку. *Вища освіта України*. 2010. №3. С. 87–97.
37. Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії. *Мистецтво та освіта*. 2008. №2. С. 9–12.
38. Ревва С. М. Виховуємо та навчаємо через казку: адаптована програма з елементами казкотерапії з морально-етичного виховання для дітей дошкільного віку / С. М. Ревва, Г. М. Дмитренко, Н. О. Чулкова. *Дошкільний навчальний заклад*. 2008. №6. С. 2–22.
39. Рибчинська О. Особливі діти – особливі умови. *Дошкільне виховання*. 2010. № 3. С. 28–29.
40. Рубан Н. Здоров'ятворчі та здоров'язберезувальні технології. *Палітра педагога*. 2010. № 2. С. 12–17.
41. Савченко О.Я. Розвивай свої здібності. Київ : Освіта, 1998. № 25. с. 5.
42. Сагірова О. Розвиток мовлення через гру та рухи. *Психолог*. 2004. №135-136. 59 с.
43. Савченко Р. Використання ігрових технологій у формуванні музично-педагогічної компетентності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів. *Педагогіка і психологія проф. освіти*. 2014. № 3. С. 90–96.
44. Самсонюк Н., Сагарда М. Сміх – це потреба : виховання почуття гумору у старших дошкільників. *Дошкільне виховання*. 1991. № 6. с. 26.
45. Стеценко І.Б. Логіки світу : розвиток логічного мислення дітей 4-го року життя. Київ: Редакції загальнопедагогічних газет, 2004. 111 с.
46. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посіб. / за ред. Н.В. Гавриш; авт. кол. : Н.В. Гавриш, О.О. Лінник, Н.В. Губанова. Луганськ : Альма-матер, 2007. 496 с.
47. Федій О.А. Естетотерапія : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 256 с.
48. Федій О.А. Естетотерапія : навч. посіб. 2-ге вид. перероб та доп. Київ: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. 304 с.
49. Федій О.А. Запровадження естетотерапії у професійну діяльність педагогів. *Постметодика*. 2011. №3(100). С. 28–31.
50. Штіль С. Казкотерапія на заняттях з дітьми з особливими потребами: дошкільний вік. *Дефектолог (Шкільний світ)*. 2009. №4. С. 24–39.
51. Як яблукам набридло на гілках висіти, або заздрість не – порадник *Джміль*. 2009. № 1 С. 10–11.
52. Які казки слід читати дітям [Електронний ресурс]. Сито – Український культурний портал. Електрон. дан. (1 файл). Режим доступу : <http://syto.com.ua/uk/literaturaintervju/97-egorushkina.html>. – Назва з екрана.
53. Якубовська Н. Корекція страхів: арт – терапевтична методика для дітей 5-10 років. *Психолог (Шкільний світ)*. 2010. №43. С. 17–26.

Контрольна робота з навчальної дисципліни «Естетотерапія» на 40 б. оцінюється з 1 – 17 тест у 20 б. та 2 теоретичні питання по 5 б. і третє питання методичного характеру – 10 б.

1. Перелічіть засоби естетотерапії: (1 б.)

- а) мистецтво, природа, релігія;
- б) казка, гра, спілкування;
- в) сміх, спорт, праця, комп'ютер.

2. Автором терміну арт-терапія є: (1 б.)

- а) Андріан Хілл;
- б) Маргарет Наумбург;
- в) британський Червоний Хрест;
- г) Зигмунд Фрейд.

3. Скільки форм має арт-терапія: (1 б.)

- а) дві;
- б) три;
- в) чотири;
- г) безліч.

4. До умов проведення арт-терапевтичного заняття не належать: (1 б.)

- а) довіра;
- б) концентрація;
- в) співпраця;
- г) контроль.

5. Першою стадією терапевтичного процесу є: (1 б.)

- а) реконструкція;
- б) пригадування;
- в) відтворення;
- г) повторне переживання.

6. Арт-терапевтичний спектр, що має найширший спектр показань: (1 б.)

- а) казко терапія;
- б) пісочна терапія;
- в) ізотерапія;
- г) танцювальна терапія.

7. Терапевтична казка відрізняється від звичайної тим, що: (1 б.)

- а) її створюють з урахуванням особливостей дитини;
- б) сприяє успішній соціалізації дитини;
- в) допомагає засвоїти життєві уроки;
- г) створює особливу казкову атмосферу.

8. Назвіть основні форми арт-терапії: (1 б.)

- а) активна;
- б)
- в)

9. Мистецькі види естетотерапії: (1 б.)

- а) бібліотерапія, музикотерапія, маско терапія, фототерапія, мульттерапія;
- б) кінезітерапія, анімалотерапія, кольоротерапія, ігротерапія;
- в) маматерапія, холдинг-терапія, телефонна та Інтернет-терапія.

10. Які напрями та методи діяльності має бібліотерапія: (1 б.)

- а) казкотерапія, екотерапія, арт-терапія, ігротерапія;
- б) казкотерапія, мульттерапія, фототерапія;
- в) арт-терапія, сміхотерапія, сльозотерапія.

11. Які основні арт-терапевтичні напрями усувають причини страхів у дітей дошкільного віку: (2 б.)

- а) казкотерапія;
- б) сльозотерапія;
- в) музикотерапія;
- г) ігротерапія;
- д) ізотерапія;
- е) сміхотерапія;
- є) піскотерапія.

12. Казкотерапія – один із видів: (1 б.)

- а) казко терапії;
- б) ігротерапії;
- в) бібліотерапії;
- в) арт-терапії;
- г) соціотерапії.

13. Доповніть основні види казок: (2 б.)

- а)
- б) народні;
- в)
- г) дидактичні;
- д)
- е) психотерапевтичні казки.
- є)
- ж) авторські народні.

14. Назвіть методи арттерапії: (2 б.)

- а) мандала;
- б) гравюра;
- в) колаж;
- г) графографія;
- д) герб;
- е) монотипія.

15. Фототерапія – це: (1 б.)

- а) візуальне мистецтво;
- б) образотворче мистецтво;
- в) декоративне мистецтво.

16. Назвіть основні види діяльності притаманні музичному вихованню: (1 б.)

- а) навчання співу;
- б) слухання музики;
- в) навчання музично-ритмічним рухам;
- г) гра на інструментах;
- д) спів;
- е) вокалізування;
- є) звуконаслідування.

17. Вокаліз – це: (1 б.)

- а) робота над звуконаслідуванням;
- б) робота над кантиленою;
- в) робота над диханням.

Теоретичні питання:

1. Ознайомлення дошкільників з фототерапією. Характеристика різних технік, ігор та вправ у фототерапії. (5 б.)

2. Організаційні умови ефективності проведення мультфільмів та анімафільмів. (5 б.)

3. Методика проведення мульттерапії: етапи створення мультфільма. Алгоритм роботи над мультфільмом. Техніки мультиплікації. (10 б.)

ПИТАННЯ, ВИНЕСЕНІ НА ЕКЗАМЕН З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЕСТЕТОТЕРАПІЯ”

1. Актуальність впровадження естетотерапії у корекційно-педагогічну діяльність.
2. Об’єкт, предмет та завдання естетотерапії.
3. Естетотерапія та її зв’язок з іншими науками.
4. Основні форми естетотерапевтичної роботи.
5. Засоби естетотерапії.
6. Види естетотерапії.
7. Особливості використання бібліотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку.
8. Основи бібліотерапевтичної діяльності.
9. Функціональні особливості проведення казкотерапії.
10. Основні прийоми роботи з казкою.
11. Особливості проведення естетотерапевтичних казок.
12. Сутність та зміст естетотерапевтичних технологій.
13. Арт-терапія як складова естетотерапії. Сутність поняття “арт-терапія”.
Мета та завдання арт-терапії.
14. Види арт-терапії у роботі з дітьми закладу дошкільної освіти.
15. Форми арт-терапії у роботі з дітьми закладу дошкільної освіти.
16. Методи арт-терапії у роботі з дітьми закладу дошкільної освіти.
17. Ознайомлення з арт-терапевтичними методиками діагностування дітей дошкільного віку.
18. Характеристика проєктивних методик з дошкільниками.
19. Використання проєктивних методик з дошкільниками.
20. Технологія лялькотерапії як складової арт-терапії.
21. Основні напрями арт-терапії: виховання фольклорною арт-терапією.
22. Теорія та практика фототерапії.
23. Психолого-педагогічні функції фотографії.
24. Теорія та практика кінотерапії.
25. Теорія та практика мульттерапії.
26. Характеристика різних технік, ігор та вправ у фототерапії.
27. Ознайомлення дошкільників з анімаційним мистецтвом.
28. Організаційні умови ефективності проведення мультфільмів та анімафільмів.
29. Етапи створення мультфільма. Алгоритм роботи над мультфільмом.
Техніки мультиплікації.
30. Методика проведення фототерапії з дітьми дошкільного віку.
31. Лікувально-педагогічні можливості музикотерапії.
32. Методика проведення музикотерапії засобами музичних творів.
33. Методика використання лялькотерапії в умовах закладу дошкільної освіти.
34. Лялькотерапія: суть, завдання, функції, види ляльок.

35. Використання елементів вокалотерапії у музичному розвитку дошкільників.
36. Використання мультиплікаційного фільму в освітньому процесі ЗДО.
37. Аналіз мультфільмів та їх лікувальний вплив.
38. Використання піснетерапії у роботі вихователя та музичного керівника.
39. Методика групової музикотерапії.
40. Естетико-терапевтичний потенціал української народної пісні.
41. Методика фольклорної арт-терапії за Л. Д. Назаровою.
42. Принципи відносин з дітьми у ігровій терапії (за Г. Лендретом).
43. Основні напрямки ігрової терапії.
44. Ігри на розвиток тактильно-кінестетичної чутливості та дрібної моторики рук.
45. Пізнавальні ігри в пісочниці.
46. Основи організації пісочної терапії.
47. Загальна естетотерапевтична характеристика хореотерапії.
48. Естетотерапевтичні основи методу формокорекційної ритмопластики.
49. Характеристика основних складових методу формокорекційної ритмопластики: медитативна гімнастика, ліплення.
50. Основи бібліотерапевтичної діяльності.
51. Структура корекційно-розвиваючого казкотерапевтичного заняття.
52. Принципи створення терапевтичної казки чи історії.
53. Види роботи з казкою.
54. Методика створення казкового середовища.
55. Драматизація казок у казкотерапії.
56. Ознайомлення дітей дошкільного віку з театрално-драматичною діяльністю: імаготерапією (образотерапією), маскотерапією.
57. Використання маскотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку.
58. Класифікація природних видів естетотерапевтичної роботи у діяльності педагога, їх освітні можливості.
59. Вплив анімалотерапії на дітей дошкільного віку.
60. Вплив кольоротерапії у роботі з дітьми дошкільного віку.
61. Вплив кінезітерапії у роботі з дітьми дошкільного віку та їх лікувальні властивості.
62. Вплив ароматерапії на дітей дошкільного віку та їх лікувальний вплив.
63. Теорія і практика ігрової терапії.
64. Ідея виникнення та історія ігрової терапії.
65. Основні напрями ігрової терапії.
66. Принципи відносин з дітьми у ігровій терапії.
67. Ігрова терапія, центрована на дитині, у сучасному ЗДО.
68. Правила для вихователя-терапевта щодо ігрової діяльності.
69. Методика казкової ігротерапії.
70. Ігротерапія з дітьми, що потребують підвищеної уваги: ігри з гудзиками; ігри з сірниками; комунікативні ігри.
71. Теорія і практика пісочної терапії.

72. Характеристика хореотерапії та формокорекційної ритмопластики.
73. Ознайомлення дітей із соціальними видами естетотерапії.
74. Теорія і практика соціальної терапії: маматерапія, холдинг-терапія.
75. Теорія і практика телефонної та Інтернет-терапії, Delete-терапії.
76. Теорія і практика сміхотерапії.
77. Теорія і практика сльозотерапії.
78. Теорія і практика трудотерапії.
79. Теорія і практика хобі-терапії.
80. Естетотерапія у роботі з батьками.
81. Співпраця з практичним психологом щодо використання естетотерапевтичних технологій.
82. Технологія ознайомлення дітей дошкільного віку зі сміхотерапією.
83. Технологія ознайомлення дітей дошкільного віку з анімалотерапією.
84. Технологія аудіального розвитку дошкільників засобами музики С. Нечай.
85. Технологія sand-play (пісочна терапія) у освітній роботі з дітьми дошкільного віку.
86. Наведіть фрагмент заняття з використанням пісочної терапії.
87. Охарактеризуйте особливості використання кольоротерапії у роботі з дітьми дошкільного віку за технологією В. Кулешова.
88. Наведіть фрагмент заняття з використанням кольоротерапії.
89. Наведіть фрагмент заняття з використанням сміхотерапії.
90. Формокорекційна ритмопластика Романа і Таміли Чураєвих, основні положення та особливості використання в умовах сучасних ЗДО.

Навчальне видання

Віолета Городиська

Е С Т Е Т О Т Е Р А П І Я

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

**Редакційно-видавничий відділ
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка**

**Головний редактор
*Ірина Невмержицька***

**Технічний редактор
*Наталя Кізіма***

**Коректор
*Уляна Куцик***

Здано до набору 20. 01. 2021 р. Підписано до друку 01. 02. 2021 р. Формат 60x90/16. Папір офсетний. Гарнітура Times. Наклад 50 прим. Ум. друк. арк. 3,62. Зам.1.

Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. (Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5140 від 01.07.2016 р.). 82100 Дрогобич, вул. І.Франка, 24, к. 42.